

ZAMJENICI MINISTARA Informacijski dokumenti **CM/Inf/DH(2021)15** 7. rujna 2021.

Nadzor nad isplatama iznosa dosuđenih na ime pravedne naknade: ažuriranje pregleda prakse Odbora ministara

Memorandum je pripremio Odjel za izvršenje presuda Europskog suda za ljudska prava

Bilješka: ovaj memorandum je ažuriranje CM/Inf/DH(2008)7 – konačno 15. siječnja 2009. i u njemu je izložena praksa Odbora ministara iz područja nadzora nad isplatama iznosa dosuđenih na ime pravedne naknade. On ne obvezuje ni Odbor ministara ni države članice.

PRETHODNE PRIMJEDBE

U mnogim se predmetima informacije koje su bitne za plaćanje pravedne naknade pojavljuju već u presudi Suda.

Međutim te informacije nisu uvijek dovoljne za rješavanje određenih pitanja koja se ponavljaju ili su jednokratna, a tiču se načina isplate pravedne naknade u kontekstu postupka nadzora od strane Odbora ministara. To je dovelo do potrebe da Odbor ministara prije deset godina zatraži od Tajništva da sastavi dokument koji daje pregled prakse Odbora prilikom nadzora nad isplatama pravedne naknade (vidi dokument CM/Inf/DH(2008)7- konačno).

Iako je u kontekstu procesa na temelju Deklaracije iz Interlakena sustav pojednostavljene kontrole plaćanja uveden 2011. godine, još uvijek postoje neke složene situacije koje je potrebno pojasniti. Stoga je svrha ovog dokumenta pružanjem primjera izložiti praksu, koja se do danas primjenjuje i razvija, o određenim slučajevima kada se isplata pravedne naknade ne može djelotvorno izvršiti.

SAŽETAK

Stranica

UVOD	3
Opća načela	3
1. Bezuvjetna obveza plaćanja u skladu s odredbama Konvencije i presuda Suda/prijateljskih rješenja pred Sudom	3
2. Pojednostavljena kontrola plaćanja koju provodi Odbor od 2011.	3
2.1 Razdoblje od dva mjeseca nakon objavljivanja podataka o isplati	4
2.2. Cjelokupna procjena sustava koji se upotrebljava od 2010.	4
3. Stavljanje na raspolaganje primatelju jednako je plaćanju	4
4. Način plaćanja	5
1. PRIMATELJI PRAVEDNE NAKNADE	5
1.1 Načelo: plaćanje osobi koju je Sud označio kao primatelja	5
1.2 Punomoć	6
1.3. Problem solidarnih isplata nekolicini osoba	7
1.4 Plaćanje osobi koja nije primatelj kojeg je odredio Sud	8
2. PROBLEMI POVEZANI S DOSUĐIVANJEM UKUPNIH IZNOSA PRAVEDNE NAKNADE	12
3. MJESTO PLAĆANJA	12
4. ROK ZA PLAĆANJE PRAVEDNE NAKNADE	13
4.1 Obveza plaćanja u roku koji odredi Sud	13
4.2 Plaćanje izvan roka koji je odredio Sud	15
5. KORIŠTENA VALUTA	18
5.1 Valuta u kojoj je izvršeno plaćanje	18
5.2 Tečaj	20
5.3 Problemi pri konverziji iznosa pravedne naknade u nacionalnu valutu	20
5.4 Problemi pri obračunavanju zatezne kamate	20
6. PLJENIDBA, OPOREZIVANJE I NAPLATA NAKNADE ZA PLAĆANJE	21
6.1 Pljenidba	21
6.2 Oporezivanje	25
6.3 Porezi i/ili troškovi koji se duguju drugim državama	26
6.4 Provizija i ostale naknade za plaćanje	27

UVOD**Opća načela****1. Bezuvjetna obveza plaćanja u skladu s odredbama Konvencije i presuda Suda/prijateljskih rješenja pred Sudom**

1. Sukladno članku 41. Europske konvencije o ljudskim pravima („Konvencija“):
*„Ako Sud utvrdi da je došlo do povrede Konvencije i dodatnih protokola, a unutarnje pravo zainteresirane visoke ugovorne stranke omogućuje samo djelomičnu odštetu, Sud će, prema potrebi, dodijeliti pravednu naknadu povrijeđenoj stranci.“*¹
2. Članak 46. Konvencije glasi kako slijedi:
 1. *Visoke se ugovorne stranke obvezuju da će se podvrgnuti konačnoj presudi Suda u svakom sporu u kojem su stranke.*
 2. *Konačna presuda Suda dostavlja se Odboru ministara, koji nadzire njezino izvršenje.*
3. Kad se ova dva članka čitaju povezano, jasno je da su plaćanje iznosa koje je Sud dosudio na ime pravedne naknade i plaćanje zatezne kamate obveze koje tužene države imaju u sklopu izvršenja konačnih presuda te da je stoga Odbor ministara nadležan za nadzor nad tim isplatama².
4. Odbor ministara redovito je isticao da je obveza postupanja po presudama Suda bezuvjetna. Država se ne može pozvati na posebnosti svog domaćeg pravnog sustava kako bi opravdala nepoštivanje obveza koje ima na temelju Konvencije.
5. Stoga se, ako su iznos dosuđene naknade, valuta, primatelj, rok za isplatu, mjesto plaćanja i stopa zatezne kamate jasno određeni, ovi elementi plaćanja ne mogu jednostrano mijenjati i obvezujući su za državu, bez iznimke. Međutim, u konkretnim je situacijama u praksi bilo dozvoljeno da sporazum o isplati drugačiji od onoga što je predviđeno presudom (kao što je drugačije mjesto plaćanja ili valuta, za više detalja vidi u daljnjem tekstu)³ bude, uz suglasnost stranaka, prihvaćen kao zadovoljavajući.
6. Posebno kada je riječ o zateznoj kamati, treba primijetiti da ta kamata služi samo održavanju vrijednosti pravedne naknade i da ona nema karakter kazne.⁴
7. Imajući to na umu, treba znati da su države ponekad suočene sa situacijama u kojima se pokaže da je teško staviti pravednu naknadu na raspolaganje podnositelju iz razloga koji nisu povezani s državom - npr. nepoznato je gdje se nalazi podnositelj ili nedostaju potrebne informacije za isplatu (adresa, bankovni račun, itd.), ili čak i sa situacijama u kojima se plaćanje kamate čini neopravdanim zbog malog iznosa koji bi trebalo platiti. U praksi se ti problemi mogu lako riješiti. Prvenstveno, kao što je objašnjeno u daljnjem tekstu, prihvaćaju se, na primjer, razni načini stavljanja pravedne naknade na raspolaganje podnositelju, koji omogućuju da se u većini situacija plaćanje brzo izvrši.

2. Pojednostavljena kontrola plaćanja koju provodi Odbor od 2011.

8. U skladu s radnim metodama koje je Odbor usvojio u rujnu i prosincu 2010.⁵ tijekom procesa na temelju Deklaracije iz Interlakena, pojednostavljen je nadzor nad isplatom pravedne naknade. Načelo koje je tada dogovorio Odbor ministara jest da Odjel za izvršenje presuda Europskog suda evidentira isplate iznosa dosuđenih na ime pravedne naknade, a da Odbor ministara provodi nadzor samo ako podnositelj zahtjeva osporava isplatu ili visinu isplaćenih iznosa.⁶

¹ Ista je odredba, prije stupanja na snagu Protokola br. 11 uz Konvenciju, bila uključena u članak 50. Konvencije.

² Predmet *Verein Gegen Tierfabriken Schweiz (VgT) protiv Švicarske (br. 2)* (presuda od 30. lipnja 2009., zahtjev br. 32772/02)

³ U predmetu *Grčke rafinerije Stran i Stratis Andreadis protiv Grčke* (zahtjev br. 13427/87), kada je Odbor ministara bio obaviješten o sporazumu o drugačijim načinima plaćanja od onih navedenih u presudi, posebno u pogledu valute, provjerio je jesu li podnositelji zahtjeva izrijekom prihvatili nove načine plaćanja i jesu li dogovorena pravila u skladu sa standardima Konvencije (vidi posebice sažetak predsjednika na 585. sastanku (ožujak 1997., CM/Del/Act(97)585)).

⁴ Stroga priroda obveze plaćanja zatezne kamate vrlo je jasna u presudama, kao što je presuda u predmetu *Buffalo Srl u stečaju protiv Italije* (presuda na temelju članka 41.), presuda od 22. srpnja 2004., zahtjev br. 38746/97, izreka.

⁵ CM/Inf/DH(2010)37, prilog II. i CM/Inf/DH(2010)45-final, stavci 21. – 25.

⁶ Godišnje izvješće 2017., str. 253, stavak 33.; CM/Inf/DH(2010)37
https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016804a327f

Evidentiranje isplate stoga je postalo pravilo, a nadzor od strane Odbora postao je iznimka. Smatralo se da će i vladama i Odboru biti lakše rješavati situacije u kojima se mogu zahtijevati provjere.

9. Prema tome, od 2011. državama je na raspolaganju jednostavan, standardizirani obrazac na zajedničkim internetskim stranicama Odjela za izvršenje.⁷ Države ispunjavaju i šalju odjelu „obrazac za pravednu naknadu”, koji omogućuje evidentiranje isplata. Jedinica za pravednu naknadu odjela evidentira taj obrazac, koji se smatra dokazom o isplati.

2.1 Razdoblje od dva mjeseca nakon objavljivanja podataka o isplati

10. Odjel za izvršenje na svojim internetskim stranicama objavljuje popise predmeta za koje su primljeni podaci o isplati.⁸ U skladu s ustaljenom praksom, podnositelji zahtjeva trebali bi bilo kakve pritužbe povezane s isplatom pravedne naknade i/ili zatezne kamate podnijeti u roku od dva mjeseca od datuma objavljivanja informacija o isplati na internetskim stranicama. O pritužbama podnositelja zahtjeva obavijestiti će se nadležna tijela radi brzog razjašnjenja bilo kojeg pitanja ili rješavanja bilo kojeg problema.

11. Ako podnositelj zahtjeva ne podnese pritužbu⁹ u roku od dva mjeseca od datuma objavljivanja podataka o isplati na internetskim stranicama odjela, smatra se da je podnositelj prihvatio isplatu. Iako se rok od dva mjeseca strogo primjenjuje, u slučaju ozbiljnog problema pritužbe podnesene izvan roka od dva mjeseca mogu se ispitati, a prema potrebi Odbor ministara može ponovno otvoriti predmet.

2.2. Cjelokupna procjena sustava koji se upotrebljava od 2010.

12. U pojednostavljenom sustavu koji se upotrebljava od 2010. g. uveden je standardizirani obrazac za pravednu naknadu u koji bi vlasti trebale upisati potrebne podatke i poslati ga e-poštom Odjelu za izvršenje. Obrascima za pravednu naknadu uspostavljen je jedinstveni postupak dostavljanja podataka o isplati.

13. Podatke o isplati države dostavljaju elektroničkim putem, što je doprinijelo smanjenju papirologije i ubrzanoj kontroli i evidentiranju podataka o isplatama pravedne naknade. Isto tako, zahvaljujući sustavnom objavljivanju podataka o isplatama na internetskim stranicama Odjela za izvršenje, nadzor nad isplatama pravedne naknade postao je transparentniji. Podnositelji zahtjeva i sve druge zainteresirane stranke sada mogu pretraživati svoje predmete kako bi saznali jesu li vlasti poslale podatke o isplati.

14. U razdoblju od 2001. do 2010. Odbor je primio podatke o 8100 predmeta. U okviru sustava koji se upotrebljava od 2010. g. broj predmeta za koje su podaci o isplati primljeni i objavljeni na internetu u razdoblju od 2011. do 2020. veći je od 13.000.

3. Stavljanje na raspolaganje primatelju jednako je plaćanju

15. Prema praksi Odbora, „plaćanje” znači „stavljanje (dugovanih iznosa) na raspolaganje” primatelju pravedne naknade, na bilo koji način, ako je učinkovit u razumnoj mjeri. Prema tome, u slučajevima kada primatelj odbija preuzeti dosuđen iznos¹⁰ ili ne surađuje dostavljanjem podataka potrebnih za izvršenje plaćanja (osobito bankovnih podataka) u roku koji je odredio Sud,¹¹ ili kada nije moguće pronaći podnositelja ili stupiti u kontakt s njim¹², Odbor priznaje nekoliko načina plaćanja pravedne naknade.

Na tuženoj je državi da izvrši svoju obvezu plaćanja korištenjem jedne od sljedećih mogućnosti, s obzirom na svoj domaći pravni sustav: može iznos povjeriti nekom sudu¹³, može položiti iznos na poseban povjerenički račun (eng. *escrow account*; dalje u tekstu *escrow račun*) u privatnoj banci¹⁴, narodnoj banci ili državnoj riznici¹⁵ ili banci za službene depozite¹⁶, staviti ga na raspolaganje primatelju pravedne naknade u

⁷ <https://www.coe.int/en/web/execution/collaborative-space>.

⁸ Vidi internetsku stranicu o pravičnoj naknadi: <https://www.coe.int/en/web/execution/payment-information>.

⁹ U skladu s pravilom 9.1. Pravila Odbora ministara za nadzor nad izvršenjem presuda i uvjeta prijateljskih rješenja, podnositelj zahtjeva može podnijeti pritužbu u pogledu isplate pravedne naknade i/ili zatezne kamate slanjem jednostavnog dopisa poštom ili e-poštom Odjelu za izvršenje. Adrese su dostupne na internetskoj stranici Odjela za izvršenje.

¹⁰ Vidi, primjerice, predmet *Brumarescu protiv Rumunjske* (presude o pravičnoj naknadi od 28. listopada 1999. i 23. siječnja 2001., zahtjev br. 28342/95).

¹¹ Vidi, primjerice, predmet *Ruianu protiv Rumunjske* (presuda od 17. lipnja 2003., zahtjev br. 34647/97); izvješće o poduzetim mjerama za skupinu predmeta *Atanasovic protiv „bivše jugoslavenske republike Makedonije”*, DH-DD(2016)163, stavak 17.

¹² Vidi, primjerice, predmet *N.M.T., J.B.B. i L.B.A. protiv Španjolske* (zahtjev br. 17437/90, ResDH(95)106), za predmet podnositelja koji je u bijegu.

¹³ Vidi, primjerice, predmet *Walder protiv Austrije* (presuda od 30. siječnja 2001., zahtjev br. 33915/96).

¹⁴ Vidi, primjerice, predmet *Ruianu protiv Rumunjske* (presuda od 17. lipnja 2003., zahtjev br. 34647/97).

¹⁵ Vidi, primjerice, predmet *Buffalo Srl u stečaju protiv Italije* (presude o pravičnoj naknadi od 3. srpnja 2003. i 22. srpnja 2004., zahtjev br. 38746/97) ili predmet *Platakou protiv Grčke* (presuda od 11. siječnja 2001., zahtjev br. 38460/97).

¹⁶ Vidi, *inter alia*, predmet *Fernandez Fraga protiv Španjolske* (zahtjev br. 31263/96, konačna rezolucija ResDH(2000)151), u kojem su vlasti tužene države prije isteka roka za plaćanje obavijestile Odbor ministara o očiglednoj nesuradnji podnositelja i o tome da je iznos dosuđen na ime pravedne naknade posljedično stavljen podnositelju na raspolaganje u banci za službene depozite, o čemu je podnositelj bio propisno obaviješten bez odgode.

nekome državnom uredu¹⁷, poslati ček podnositelju zahtjeva¹⁸, poslati podnositelju nalog za plaćanje¹⁹, isplatiti iznos na posebni račun odvjetnika (pod uvjetom da, prema potrebi, odvjetnik ima punomoć za tu svrhu) itd.²⁰ Bitno je da novac treba biti na raspolaganju podnositelju dovoljno dugo²¹ i da podnositelja treba, koliko je moguće, o tome obavijestiti. S obzirom na raznolikost sredstava koja se koriste da bi se novac stavio na raspolaganje podnositelju, razlikuju se i dokazi ili potvrde o plaćanju koje dostavljaju države - uvijek u pisanom obliku (vidi 4.1.2. c).

16. Ako se dosuđeni iznos podnositelju stavi na raspolaganje u roku, obveza plaćanja zatezne kamate ne postoji čak i ako podnositelj iznos podigne tek nakon isteka roka za plaćanje. Međutim, ako su iznosi stavljeni na raspolaganje podnositelju nakon proteka roka, zateznu kamatu treba platiti za razdoblje od proteka roka do dana kad su mu stavljeni na raspolaganje.²²

4. Način plaćanja

17. Vlade u načelu mogu slobodno odabrati način plaćanja sve dok taj odabrani način ne stvara nerazuman teret za podnositelja zahtjeva (primjerice, plaćanje troškova prijenosa) ili druge primatelje (kao što su poteškoće koje mogu nastati ako podnositelj zahtjeva nema prebivalište u tuženoj državi, a predloženo je plaćanje u zemlji u kojoj podnositelj zahtjeva ne boravi). U praksi Odbora stoga su prihvaćene općenite prakse plaćanja putem bankovnog prijenosa, a time i potreba da podnositelji dostave relevantne bankovne podatke i druge potrebne dokumente kako bi primili isplatu.

1. PRIMATELJI PRAVEDNE NAKNADE

1.1 Načelo: plaćanje osobi koju je Sud označio kao primatelja

1.1.1 Općenito

18. U velikoj većini predmeta Sud u izreci presude određuje podnositelja, žrtvu povrede, kao primatelja dosuđenog iznosa. Stoga, u načelu, plaćanje treba izvršiti toj osobi. Međutim, prema praksi Odbora, u fazi izvršenja prihvatljivo je da se stranke dogovore o isplati drugim primateljima, a ne osobama navedenim u presudi.²³

19. Ako podnositelja zastupa odvjetnik, plaćanje se obično izvrši odvjetniku na temelju punomoći koju je u tu svrhu izdao podnositelj (vidi točku 1.2 u daljnjem tekstu). Neke države smatraju plaćanje odvjetniku uobičajenim načinom plaćanja.²⁴ Ponekad sam Sud izričito određuje plaćanje podnositelju putem njegovog odvjetnika pred Sudom.

20. Nadalje, ako Sud sazna za važnu promjenu činjenica koja se odnosi na poslovnu sposobnost podnositelja ili na sukob interesa između podnositelja i osobe koja je temeljem nacionalnog prava uobičajeno ovlaštena primiti pravednu naknadu, tada presude obično sadrže naznake o prikladnom primatelju koji, po potrebi, nije podnositelj. Do određivanja nekog drugog primatelja koji nije podnositelj može doći i na temelju podnositeljevog zahtjeva iz drugih razloga, na primjer, da se osigura plaćanje njegovih odvjetnika.

21. Sud je, na primjer, nekoliko puta dosudio pravednu naknadu za troškove i izdatke izravno punomoćniku podnositelja.²⁵ Kako bi se izbjegli sukobi interesa, Sud je također naložio plaćanje iznosa izravno maloljetnoj djeci, isključivši tako redovno pravo roditelja ili skrbnika da prime dotične iznose.²⁶ Kako bi se što više zaštitili interesi umrle ili nestale osobe, Sud također može dosuditi iznos trećoj osobi, kojoj je

¹⁷ Vidi, *inter alia*, rješenje koje je konačno usvojeno u predmetu *Müller protiv Švicarske* (presuda od 5. studenoga 2002., zahtjev br. 41202/98, konačna rezolucija ResDH(2004)17).

¹⁸ Vidi, primjerice, predmet *Gennari protiv Italije* (rezolucija DH (99) 162, zahtjev br. 36614/98).

¹⁹ Vidi, primjerice, predmet *Müller protiv Švicarske* (presuda od 5. studenoga 2002., konačna rezolucija ResDH(2004)17 od 22. travnja 2004.), u kojem je Odbor ministara u svojoj konačnoj rezoluciji izričito primio na znanje da je podnositelj primio nalog u roku koji je odredio Sud.

²⁰ Vidi, primjerice, predmet *Mouesca protiv Francuske* (presuda od 3. lipnja 2003., zahtjev br. 52189/99), u kojem je iznos isplaćen na račun odvjetnice u sklopu sustava CARPA.

²¹ Razdoblje tijekom kojeg se pravedna naknada čuva na računu razlikuje se ovisno o domaćem pravu država članica, a obično traje deset ili više godina.

²² Vidi i točke 1.4.9 i 4.2.2 za više informacija o zahtjevu plaćanja zatezne kamate.

²³ Vidi, primjerice, *X protiv Finske* (presuda od 19. studenoga 2012., zahtjev br. 34806/04), u tijeku.

²⁴ Naznaka koju je pružilo izaslanstvo Ujedinjenog Kraljevstva.

²⁵ Radi zaštite troškova odvjetnika od vjerovnika podnositelja zahtjeva ili iz drugih uvjerljivih razloga. Vidi, primjerice, predmete *Bilgin protiv Turske* (presuda od 16. studenoga 2000., zahtjev br. 23819/94), *Ipek protiv Turske* (presuda od 17. veljače 2004., zahtjev br. 25760/94), *Aksakal protiv Turske* (presuda od 15. veljače 2007., zahtjev br. 37850/97, izreka); vidi i predmet *Scozzari i Giunta protiv Italije* (presuda od 13. srpnja 2000., zahtjev br. 39221/98 i 41963/98).

²⁶ Vidi, primjerice, predmet *Scozzari i Giunta* (usporedi gore).

dana odgovornost da ga čuva u korist nasljednika.²⁷ Što se tiče praćenja učinkovitosti takvih isplata posebno imenovanim osobama, Odbor se redovito oslanja na jamstva koja ponudi država i/ili na nacionalno pravo, osim ako su u presudi Suda dane detaljnije upute.

1.1.2 Problemi pri određivanju korisnika

22. U nekim predmetima izvršenja, kad tužena država ne može točno znati je li osoba koja se pojavljuje pred tijelima vlasti uistinu podnositelj kojeg je prihvatio Sud, dolazi do posebnih problema. To je činjenični problem koji država treba riješiti na temelju različitih elemenata koji su joj na raspolaganju²⁸ ako je to potrebno i u suradnji sa Sudom (provjera podataka u spisu). Takvi problemi u načelu pred Odborom ministara ne ukidaju obvezu plaćanja zatezne kamate.

23. Mogu se pojaviti pitanja i kad je, primjerice, u presudi Suda naveden samo jedan podnositelj zahtjeva, a nekoliko osoba istog imena navedeno je u domaćim presudama koje su dovele do podnošenja zahtjeva. U tom slučaju postoji mogućnost otvaranja tog pitanja pred Sudom kako bi Sud ispravio presudu tako da omogući utvrđivanje identiteta točnog primatelja dosuđene pravedne naknade.²⁹ Pitanja se mogu otvoriti i kada neka druga osoba osim podnositelja zahtjeva tvrdi da je primatelj.³⁰ Utvrđivanje identiteta primatelja može biti teško i kada primatelji nemaju jasno prebivalište. U tom slučaju, kućanstvo ili skupina podnositelja zahtjeva koji nemaju jasno prebivalište mogu odrediti jednu osobu (primjerice, glavnog člana kućanstva) i ovlastiti je za postupanje i primanje dosuđenih iznosa u njihovo ime.³¹

1.2 Punomoć

1.2.1 Pitanja koja se odnose na potrebu za izdavanjem punomoći i njen oblik

24. Osim u nekim specifičnim predmetima (vidi stavak 1.4 dolje), pravednu naknadu može se, u načelu, platiti samo osobi koju je izričito odredio Sud, osim ako neka druga osoba za to ima punomoć.

25. Često se postavlja pitanje je li punomoć izdana za postupak pred Sudom dovoljna i za primitak isplate pravedne naknade. Standardni obrazac zahtjeva Suda sadržava polje „Punomoć”. Podnositelji zahtjeva tijekom postupka mogu, prema potrebi, dostaviti i zaseban standardni obrazac punomoći. Tim izjavama o punomoći navedenoj osobi daje se punomoć za zastupanje podnositelja zahtjeva u postupku pred Europskim sudom za ljudska prava povodom njihova zahtjeva podnesenog na temelju članka 34. Konvencije.

26. I dok neke države prihvaćaju da je takva punomoć dovoljna za primitak plaćanja pravedne naknade, druge traže posebnu, novu punomoć, u skladu sa zahtjevima nacionalnog prava (npr. dokument potpisan pred javnim bilježnikom) za svako plaćanje.

27. U odnosu na pitanje koje se pravo primjenjuje na punomoć primatelja koji ima prebivalište u inozemstvu, uobičajeno rješenje jest primjena prava tužene države. Međutim, neke posebne situacije mogu zahtijevati *ad hoc* rješenja.

28. Posebni problemi pojavili su se prilikom utvrđivanja jesu li stariji primatelji koji nemaju prebivalište u tuženoj državi još uvijek živi na kraju postupka i, u tom pogledu, jesu li punomoći koje uključuju pravo na primanje dosuđenih iznosa valjane.³² Probleme su uzrokovale i situacije u kojima postoji veći broj punomoćnika, posebice u slučajevima kada je svatko od njih zatražio da se isplata izvrši njemu ili njoj, a isplata je izvršena onom punomoćniku koji je dostavio valjanu punomoć, ali nije bio određen u presudi kao

²⁷ Vidi, primjerice, predmet *Ipek* (usporedi gore), u kojem je Sud, na ime naknade materijalne štete, dosudio određeni iznos svakom podnositeljevu sinu (koji su nestali), a podnositelju je povjerio odgovornost za čuvanje dotičnih iznosa za nasljednike svojih sinova. Vidi i predmet *Čelikkilek protiv Turske* (presuda od 31. svibnja 2005., zahtjev br. 27693/95).

²⁸ U slučaju javne rasprave u kojoj sudjeluje podnositelj zahtjeva, podnositelj je poznat vlastima, a problem o kojemu je ovdje riječ odnosi se isključivo na pisani postupak.

²⁹ Vidi, primjerice, predmet *Gavrić i drugi protiv Bosne i Hercegovine* (odluka od 8. listopada 2013., zahtjev br. 54644/11), u kojem su sestra i kći pokojnika dijelile isto ime. To je pitanje otvoreno pred Sudom, koji je u konačnici sestru odredio kao primatelja.

³⁰ Vidi, primjerice, predmet *Medici i drugi protiv Italije* (presuda od 5. listopada 2006., zahtjev br. 70508/01), u kojem su kći jednog od podnositelja zahtjeva i nećakinja drugih podnositelja pred Sudom tvrdile da su jedini nositelji prava koja proizlaze iz zahtjeva. Sud je odbacio tu tvrdnju napominjući da se u tom predmetu podnositelji zahtjeva nisu odrekli prava na žalbu i da su javnobilježnički akt potpisali javni bilježnik i treća osoba. Tijekom procesa izvršenja treća je strana, uz pomoć odvjetnika podnositelja zahtjeva, dostavila nekoliko javnobilježničkih akata iz kojih proizlazi da su ju podnositelji ili njihovi nasljednici ovlastili da primi isplatu pravedne naknade koju je dosudio Sud. U drugom su dopisu dodatno naveli da su talijanske vlasti isplatu pravedne naknade uvjetovale određenim obvezama povezanima s domaćim postupkom koji je bio u tijeku. U tijeku su bilateralni kontakti između Odjela za izvršenje presuda i talijanskih vlasti radi rješavanja pitanja isplate pravedne naknade.

³¹ Za primjere predmeta romskih obitelji vidi *Sampani i drugi protiv Grčke* (presuda od 11. prosinca 2012., zahtjev br. 59608/09); *Lavida i drugi protiv Grčke* (presuda od 30. svibnja 2013., zahtjev br. 7973/10).

³² Vidi, primjerice, predmet *Fellner i drugi protiv Turske* (presuda od 10. listopada 2017., zahtjev br. 13318/08 i 840 drugih zahtjeva) u kojem je Sud dosudio naknadu materijalne štete svakom od 841 podnositelja, a velika većina njih nisu bili turski državljani i živjeli su u inozemstvu. Sve ih je zastupala ista punomoćnica iz Turske. Vlada nije mogla potvrditi jesu li podnositelji koji nisu bili turski državljani, od kojih su neki rođeni početkom 20. stoljeća, još uvijek živi pa je zatražila potvrdu od njihove punomoćnice.

primatelj troškova i izdataka.³³ U tom je slučaju najbolje izvršiti isplatu punomoćniku koji je određen u presudi.

29. U nekim slučajevima pitanja povezana s utvrđivanjem identiteta punomoćnika podnositelja zahtjeva mogu se pojaviti kada podnositelj ima i imenovanog skrbnika i odvjetnika koji ga obojica zastupaju.³⁴ U tom slučaju isplata se može izvršiti osobi koja je zastupala podnositelja zahtjeva pred Sudom.

30. Odbor je prihvatio sljedeće rješenje kada punomoćnici podnositelja zahtjeva nisu mogli dostaviti valjanu punomoć vlastima jer su podnositelji bili lišeni slobode u nekoj državi koja nije članica. Vlasti su isplatile iznos pravedne naknade na *escrow* račun u banci. Zatim je, u skladu s dopisom o suglasnosti punomoćnika podnositelja, taj iznos zajedno s obračunatim kamatama isplaćen srođnicima podnositelja zahtjeva.³⁵

1.2.2 Je li punomoć za isplatu pravedne naknade obvezujuća za državu članicu

31. Sljedeće je pitanje obvezuje li tuženu državu punomoć koja se odnosi na isplatu pravedne naknade. Taj je problem nastao u predmetu u kojem je Sud naznačio da će se naknada nematerijalne štete za podnositelje čuvati kod punomoćnika u posebnoj zakladi. Budući da je Vlada odlučila da neće postupiti po toj uputi, pronađeno je alternativno rješenje tako što je podnositeljima novac stavljen na raspolaganje na odgovarajućoj stavci proračuna. Dakle, pravedna naknada isplaćena je na račun koji je bio na raspolaganju podnositeljima, a punomoćnici podnositelja, koji su o tome obaviješteni, nisu prigovorili takvom načinu plaćanja.³⁶

32. Kao što je navedeno u prethodnom odjeljku, u određenim predmetima Sud sam izričito odlučuje da se pravedna naknada namijenjena podnositelju mora isplatiti njegovom punomoćniku pred Sudom, tj. osobi kojoj je podnositelj izdao punomoć. U tim se situacijama naravno treba poštovati odluka Suda, uz uvjet da se u stadiju izvršenja stranke mogu sporazumjeti o načinima plaćanja drugačijim od onih navedenih u presudi.

33. Ipak, u presudi se rijetko navode takvi detalji. Obično se prihvaća da države imaju pravo izbora u tom pogledu: mogu platiti dosuđeni iznos izravno podnositelju ili ga mogu platiti njegovom punomoćniku. Tako je u određenim predmetima tužena država ipak isplatila pravednu naknadu izravno podnositelju, iako su podnositeljevi odvjetnici imali specijalnu punomoć.³⁷ Odbor je prihvatio takva plaćanja.

1.3. Problem solidarnih isplata nekolicini osoba

34. U određenim presudama Sud određuje nekoliko podnositelja kao primatelje pravedne naknade i dosuđuje im određene iznose zajednički, bez daljnjeg pojašnjenja.³⁸

35. Odbor stoga potiče dogovor između podnositelja o raspodjeli dosuđenog iznosa kad god je to moguće.³⁹ Ako takvog dogovora nema, preporučuje se ovo pitanje riješiti odlukom države o raspodjeli iznosa, u dogovoru s Tajništvom i uz suglasnost Odbora ministara (primjerice, na temelju interesa o kojima je riječ za svakog podnositelja, ako se to ne čini nepravednim u konkretnom predmetu, uz uravnoteženu raspodjelu iznosa među njima).

³³ Predmet *Isikirik protiv Turske* (presuda od 14. studenoga 2017., zahtjev br. 41226/09), u kojem su podnositelja zahtjeva zastupali odvjetnici iz Ujedinjenog Kraljevstva i Turske. Sud je naložio plaćanje troškova i izdataka punomoćniku iz Ujedinjenog Kraljevstva. Međutim, vlasti su izvršile isplatu odvjetniku iz Turske koji je dostavio noviju punomoć. Na 1369. sastanku održanom u ožujku 2020. Odbor ministara pozvao je turske vlasti i uključene stranke da riješe to pitanje. Kako bi riješile problem, turske vlasti platile su troškove i izdatke punomoćniku iz Ujedinjenog Kraljevstva.

³⁴ Vidi, primjerice, predmet *Herczegfalvy protiv Austrije* (presuda od 24. rujna 1992., zahtjev br. 10533/83) u vezi sa sporom između imenovanog skrbnika i podnositeljeva punomoćnika o tome tko bi trebao primiti pravednu naknadu dosuđenu podnositelju koji je izgubio poslovnu sposobnost zbog duševne bolesti; u predmetu *X. protiv Finske* (presuda od 7. veljače 2012., zahtjev br. 34806/04) isplata troškova i izdataka izvršena je osobi koja je zastupala podnositeljicu pred Sudom.

³⁵ Predmet *Mamatkulov i Askarov protiv Turske* (presuda od 4. veljače 2005., zahtjevi br. 46827/99 i 46951/99).

³⁶ Predmet *Hirsi Jamaa i drugi protiv Italije* (presuda od 23. veljače 2012., zahtjev br. 27765/09).

³⁷ Primjerice, u predmetima *Chichkov protiv Bugarske* (presuda od 9. siječnja 2003, zahtjev br. 38822/97) i *Nikolov protiv Bugarske* (presuda od 30. siječnja 2003., zahtjev br. 38884/97).

³⁸ Vidi, primjerice, predmete *Jorge Nina Jorge i drugi protiv Portugala* (presuda od 19. veljače 2004., zahtjev br. 52662/99), *Nouhaud protiv Francuske* (presuda od 9. srpnja 2002., zahtjev br. 33424/96) i *Yagtzilar i drugi protiv Grčke* (presuda o pravičnoj naknadi od 15. siječnja 2004., zahtjev br. 41727/98).

³⁹ U predmetu *Yagtzilar* (usporedi gore) podnositelji zahtjeva postigli su sporazum o raspodjeli na temelju interesa svakog od njih. U tom je predmetu otvoreno i pitanje o utjecaju, osobito na zateznu kamatu, zabrane plaćanja tijekom određenog razdoblja koju je izdao lokalni sud kako bi zaštitio sve iznose koje je potrebno platiti odvjetniku podnositelja.

36. Jedna bi mogućnost mogla biti isplata jednom od podnositelja, uz obvezu podjele iznosa s drugima na temelju njihovog međusobnog dogovora.⁴⁰ Druga bi alternativa mogla biti isplata iznosa ovlaštenom punomoćniku svih podnositelja.

37. U jednom predmetu Odbor je prihvatio prijedlog podnositelja da se pravedna naknada raspodijeli na temelju razmjerne podjele iznosa koje su podnositelji zatražili od Suda na ime naknade nematerijalne štete.^{41 42}

1.4 Plaćanje osobi koja nije primatelj kojeg je odredio Sud

38. Kao što je prethodno navedeno, u fazi izvršenja plaćanje se može izvršiti nekoj drugoj osobi osim one koju je odredio Sud. To su najčešće:

1.4.1 Primatelj kojeg je odredio Sud je maloljetnik

39. Uobičajena praksa u ovoj situaciji je da se plaćanje izvrši osobi ili osobama koje imaju „roditeljsku odgovornost“⁴³ za maloljetnika (roditelji maloljetnika⁴⁴ ili njegov skrbnik⁴⁵).

40. U slučaju sukoba interesa kod osobe koja ima roditeljsku odgovornost, plaćanje bi se trebalo izvršiti neutralnoj osobi, *ad hoc* skrbniku ili drugoj osobi.⁴⁶ U slučajevima kada je Sud naložio plaćanje osobno maloljetnoj osobi, prihvaćalo se plaćanje odvjetniku maloljetne osobe ako je odvjetnik pristao upravljati iznosom u korist maloljetne osobe i pod odgovarajućim nadzorom. Tako je u jednom predmetu Vlada obavijestila Odbor ministara da je plaćanje odvjetniku odobrio sudac nadležan za pitanja skrbništva, koji je odvjetniku naložio da čuva iznose dok dijete ne postane punoljetno ili da pronađe drugo istovrijedno ulaganje.⁴⁷

1.4.2 Primatelj kojeg je odredio Sud je osoba lišena poslovne sposobnosti ili osoba ograničene poslovne sposobnosti

41. Ako je primatelj kojeg je odredio Sud osoba podvrgnuta nadzoru (osoba koja boluje od mentalne bolesti ili koju treba zastupati ili joj pomoći kako bi obavljala radnje građanskog života), u praksi se pravedna naknada isplaćuje onome tko obavlja nadzor nad primateljem ili njegovom skrbniku,⁴⁸ odnosno drugim sličnim institutima za zaštitu osobe i/ili imovine primatelja, osobi koja ima specijalnu punomoć izdanu u skladu s posebnim propisima države,⁴⁹ ili odvjetniku⁵⁰ (koji će se nakon toga morati pobrinuti da se podnositelju izvrši plaćanje u skladu sa zahtjevima nacionalnog prava). Ako je nekoliko osoba ovlašteno primiti dosuđene iznose, Odbor je prihvatio rješenje koje je odabrala država.⁵¹

1.4.3 Primatelj je umro

42. U slučaju smrti primatelja fizičke osobe,⁵² praksa koju su utvrdili Sud i Odbor ministara može se sažeti kako slijedi:

⁴⁰ Vidi, primjerice, predmete *Nouhaud protiv Francuske* (presuda od 9. srpnja 2002., zahtjev br. 33424/96), *Loyen protiv Francuske* (presuda – prijateljsko rješenje – od 29. srpnja 2003., zahtjev br. 43543/98) ili *Lemort protiv Francuske* (presuda – prijateljsko rješenje – od 26. travnja 2001., zahtjev br. 47631/99).

⁴¹ Predmet *Sampsonidis protiv Grčke* (presuda o pravičnoj naknadi od 5. studenoga 2009., zahtjev br. 2834/05).

⁴² Vidi predmet *Riza i drugi protiv Bugarske* (presuda od 13. listopada 2015., zahtjevi br. 48555/10 i 48377/10), u kojem je Sud dosudio 6.000,00 eura na ime troškova i izdataka političkoj stranci i još 101 podnositelju.

⁴³ Taj se pojam upotrebljava u Konvenciji UN-a o pravima djeteta (20. studenoga 1989., Ujedinjeni narodi) i u Haškoj konvenciji o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznanju, ovrsi i suradnji na području roditeljske odgovornosti i mjera za zaštitu djece (19. listopada 1996.). U smislu potonje Konvencije izraz „roditeljska odgovornost“ ima vrlo širok opseg i obuhvaća roditeljsko pravo, ili svaki sličan odnos glede ovlasti kojima se utvrđuju prava, ovlasti i odgovornosti roditelja, skrbnika ili drugih zakonskih zastupnika povezanih s osobom ili imovinom djeteta.

⁴⁴ Vidi, primjerice, predmet *Eriksson protiv Švedske* (presuda od 22. lipnja 1989., zahtjev br. 11373/85, konačna rezolucija ResDH(91)14).

⁴⁵ Vidi, primjerice, predmet *Scozzari i Giunta protiv Italije* (presuda od 13. srpnja 2000., zahtjevi br. 39221/98 i 41963/98).

⁴⁶ Vidi, primjerice, predmet *MD i drugi protiv Malte* (presuda od 17. srpnja 2012., zahtjev br. 64791/10), u kojem su vlasti izvršile plaćanje na depozitni račun.

⁴⁷ Vidi, primjerice, predmet *Scozzari i Giunta protiv Italije* (gore citiran); čini se da je slično rješenje usvojeno i u predmetu *A. protiv Ujedinjenog Kraljevstva* (presuda od 23. rujna 1998., zahtjev br. 25599/94).

⁴⁸ Vidi, primjerice, *Herczegfalvy protiv Austrije* (presuda od 24. rujna 1992., zahtjev br. 10533/83, konačna rezolucija ResDH(94)48).

⁴⁹ Vidi, primjerice, predmet *Magalhaes Pereira protiv Portugala* (presuda od 26. veljače 2002., zahtjev br. 44872/98).

⁵⁰ Vidi, primjerice, predmet *Hutchison Reid protiv Ujedinjenog Kraljevstva* (presuda od 20. veljače 2003., zahtjev br. 50272/99).

⁵¹ Vidi, primjerice, predmet *Herczegfalvy protiv Austrije* (gore citiran).

⁵² O ovoj temi vidi, *inter alia*, dokument CM/Inf(98)14-rev. (sastavljen prije stupanja na snagu Protokola br. 11): „*Primatelj pravedne naknade u predmetima na koje se primjenjuje članak 32. u kojima smrt izvornog podnositelja nastupi tijekom postupka pred tijelima Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava*“.

- *Ako smrt nastupi prije donošenja presude:* Sud tu činjenicu prima na znanje i sam kaže da se isplata mora izvršiti osobi ili osobama koje su blisko povezane s primateljem i koje su Sudu naznačile želju da nastave postupak u ime pokojnika;⁵³
- *Ako smrt nastupi nakon donošenja presude:* ustaljena je praksa da primatelj naveden u presudi ostaje primatelj, tako da će tužena država pravednu naknadu isplatiti njegovim nasljednicima, sa svim fiskalnim i drugim posljedicama koje time nastaju.⁵⁴ Ako utvrđivanje tko je nasljednik traje dugo, uobičajeno je rješenje uplata pravedne naknade u ostavinsku masu;
- *Ako smrt nastupi prije donošenja presude, ali Sud je o njoj obaviješten tek nakon donošenja presude:* na Sudu je, ako ga o tome jedna od stranaka obavijesti u roku,⁵⁵ da po potrebi odredi novog primatelja, preinačavanjem presude u odnosu na pravednu naknadu.⁵⁶ O utjecaju zahtjeva za reviziju na rok za isplatu vidi stavke 4.1.1. and 4.2.1 b);⁵⁷
- *Ako smrt nastupi prije donošenja presude, ali Sud je o toj činjenici obaviješten tek nakon proteka roka u kojem stranka može tražiti reviziju presude (vidi gore), ili o njoj Sud uopće nije obaviješten, već samo Odbor ministara u sklopu nadzora izvršenja presude:* to je rijetka situacija i otvara neka neizgodna pitanja. Jednostavno rješenje može biti stavljanje iznosa pravedne naknade na raspolaganje ostavinskoj masi koju će nasljednici podijeliti među sobom nakon što se utvrdi tko su, s tim da je problem nasljednih prava ostavljen diskreciji države. Drugo bi rješenje mogla biti odgoda isplate i provjera je li se u razumnom roku od obavijesti o presudi pojavio ikoji nasljednik. U takvom bi slučaju Odbor mogao zaključiti da je došlo do odustanka od zahtjeva i zatvoriti predmet.

1.4.4 Primatelj kojeg je odredio Sud je pravna osoba koju vodi stečajni upravitelj imenovan od strane suda/u postupku je likvidacije/stečaja

43. Ako je primatelj pravna osoba na koju se primjenjuje jedna od mjera navedenih u naslovu, postavljaju se brojna teška pitanja.

44. Ako je takva situacija primatelja poznata za trajanja postupka pred Sudom, pitanje odgovarajućeg primatelja pravedne naknade često će rješavati Sud, te će u presudu biti unesene posebne odredbe o tome. Na primjer, Sud je u jednom predmetu naznačio kako plaćanje treba izvršiti predstavniku trgovačkog društva, ne dovodeći u pitanje činjenicu da je to trgovačko društvo stavljeno pod kontrolu stečajnog upravitelja kojeg je imenovao sud (u ovom se slučaju prigovor odnosio upravo na ovu prinudnu upravu).⁵⁸ U drugom predmetu, u kojem nije bilo spora između likvidatora i društva - podnositelja naložena je isplata likvidatoru.⁵⁹

45. Ako u presudi nema nikakvih smjernica, tada je na državi da pod nadzorom Odbora pronade odgovarajuća rješenja. Praksa Odbora, koliko je to moguće, prati praksu Suda. Tako je u slučaju dvojbe o tome zastupa li uistinu stečajni upravitelj/likvidator kojeg je imenovao sud interese podnositelja, prihvaćeno da plaćanje treba izvršiti podnositeljevom odvjetniku.⁶⁰

46. Često se postavlja još jedno povezano pitanje: smije li država u opisanoj situaciji koristiti svoje redovno pravo da kao vjerovnik namiri dugove koje podnositelj ima prema državi, dobivši na taj način prvenstvo pred svim drugim vjerovnicima, uključujući i podnositeljevog odvjetnika. U dijelu 5 zasebno se govori o ovom pitanju i drugim pitanjima koja se odnose na mogućnost pljenidbe pravedne naknade.

1.4.5 Primatelj kojeg je odredio Sud je pravna osoba koja više ne postoji u svom prvotnom obliku

47. Ako je primatelj kojeg je odredio Sud pravna osoba koja više ne postoji u svom prvotnom obliku (npr. trgovačko društvo se spojilo s drugim ili je likvidirano) i ako je ta situacija poznata za trajanja postupka pred

⁵³ Dokument CM/Inf(98)14-rev, dostupan na https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016804a5558

⁵⁴ Dokument CM/Inf(98)14-rev, dostupan na https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016804a5558

⁵⁵ Pravilo 80. Poslovnika Suda: „... u roku od šest mjeseci nakon što je [stranka] saznala za tu činjenicu? ...”.

⁵⁶ Vidi, primjerice, predmet *Amassa i Frezza protiv Italije* (presude od 25. listopada 2001. i 9. siječnja 2003. (ispravak), zahtjev br. 44513/98).

⁵⁷ Dodatak koji je predložilo tursko izaslanstvo. Vidi, primjerice, predmet *Franciska Stefancic protiv Slovenije* (presude od 24. listopada 2017. i 9. listopada 2018. (ispravak), zahtjev br. 58349/09). Predmet *M. Ozel i drugi protiv Turske* (presuda od 17. studenoga 2015. i 31. ožujka 2020. (ispravak), zahtjev br. 14350/05, 15245/05 i 16051/05).

⁵⁸ Vidi, primjerice, predmet *Credit and Industrial Bank protiv Češke Republike* (presuda od 21. listopada 2003., zahtjev br. 29010/95).

⁵⁹ U predmetu *Buffalo Srl u stečaju protiv Italije* (presude o pravičnoj naknadi od 3. srpnja 2003. i 22. srpnja 2004., zahtjev br. 38746/97), u odnosu na trgovačko društvo kojim je upravljala jedna osoba u svojstvu upravitelja i likvidatora, Sud je naveo da bi plaćanje podnositelju trebalo izvršiti u obliku depozita u korist upravitelja/likvidatora kod središnje banke tužene države.

⁶⁰ Vidi, primjerice, predmet *Västberga Taxi Aktiebolag i Vulic protiv Švedske* (presuda od 23. srpnja 2002., zahtjev br. 36985/97). Treba napomenuti da su u predmetu *Predsjednička stranka Mordovije protiv Ruske Federacije* (presuda od 5. listopada 2004., zahtjev br. 65659/01) ruske vlasti postavile pitanje kome trebaju isplatiti pravednu naknadu s obzirom na činjenicu da podnositelj zahtjeva nema pravnu osobnost. Sam Sud riješio je problem izmijenivši presudu i navodeći da te iznose treba isplatiti odvjetniku.

Sudom, pitanje odgovarajućeg primatelja pravedne naknade vrlo će često riješiti Sud, a u presudu će biti unesene posebne odredbe o tome.

48. Ako nema takvih uputa, iz prakse Odbora proizlazi da će se plaćanje morati izvršiti pravnom slijedniku ili slijednicima podnositelja koji je pravna osoba. Na primjer, u predmetu u kojem se trgovačko društvo podnositelj spojilo s drugim trgovačkim društvom, prihvaćeno je da plaćanje treba izvršiti u korist novog trgovačkog društva osnovanog spajanjem.⁶¹

49. U slučaju spora o sljedniku ili njegovom zastupniku, rješenje može biti uplata iznosa na *escrow* račun na ime trgovačkog društva - podnositelja do rješenja pitanja njegovog sljedništva ili zastupanja.⁶²

1.4.6 Primatelj kojeg je odredio Sud je lišen slobode

50. Moguće je da je osoba lišena slobode ima ograničenu sposobnost primati novac/upravljati novcem zbog svoje osude. Stoga plaćanje pravedne naknade izravno osobi u zatvoru može dovesti do problema. Međutim, ova ograničenja ne sprječavaju automatski da osoba lišena slobode imenuje punomoćnika.⁶³ Ako se jamči mogućnost imenovanja punomoćnika, ali se Vladi se ne pošalje obavijest o odabiru punomoćnika, prihvaća se da se iznos položi na *escrow* račun na ime podnositelja, s time da ga punomoćnik može podići.⁶⁴

51. Do posebnih problema može doći kad je podnositelj lišen slobode u inozemstvu, pa čak i u zemlji koja nije članica Vijeća Europe. Pred Odborom su se pojavili složeni problemi u kontekstu plaćanja pravedne naknade u slučaju kada su podnositelji bili zatvoreni u nekoj državi koja nije članica. Taj je problem riješen plaćanjem pravedne naknade srođnicima primatelja.⁶⁵

1.4.7 Podnositelji na koje se primjenjuju posebna ograničenja u pogledu njihove mogućnosti upravljanja dosuđenim iznosima

52. Posebna pitanja mogu se otvoriti u predmetima u kojima se na pravo podnositelja da raspolažu svojim vlasništvom primjenjuju ograničenja, posebice kao rezultat odluka UN-a. Primjer toga su ograničenja koja je Odbor za sankcije UN-a odredio nakon terorističkih napada 11. rujna 2001. u SAD-u, nakon čega je uslijedilo donošenje propisa na razini EU-a i nacionalnoj razini. U toj je situaciji Odbor ministara prihvatio plaćanje na blokirani bankovni račun u odnosu na koji se podnositelju mogao odobriti pristup putem posebnog sustava izdavanja dozvola (primjerice, u slučaju podnositelja zahtjeva kojemu je izdan „nalog o kontroli“).⁶⁶

1.4.8 Nije moguće kontaktirati primatelja kojeg je odredio Sud (tj. ne može ga se pronaći, nestao je)

53. Posljednjih godina Odbor je prihvaćao da se dosuđeni iznosi stave na raspolaganje primateljima u slučajevima kada su poduzeti razumni koraci da ih se obavijesti o dostupnosti iznosa i kada iznosi ostaju na raspolaganju primateljima i mogu se brzo prenijeti čim se primatelji pojave s potrebnom dokumentacijom.⁶⁷ Ta se praksa primjenjuje u slučajevima kada je primatelj nestao⁶⁸ i kada presuda Suda

⁶¹ Predmet *Sovtransavto Holding protiv Ukrajine* (presude o pravičnoj naknadi od 25. srpnja 2002. i 2. listopada 2003., zahtjev br. 48553/99).

⁶² Predmet *Qufaj Co. Sh.p.k protiv Albanije*, (presuda od 18. studenoga 2004., zahtjev br. 54268/00).

⁶³ Vidi, primjerice, predmet *Dorigo protiv Italije* (presuda od 16. studenoga 2000., zahtjev br. 46520/99), u kojem je plaćanje bilo izvršeno bratu podnositelja zahtjeva s obzirom na to da je podnositelj bio osuđen na kaznu dugotrajnog zatvora.

⁶⁴ Vidi, primjerice, predmet *Demirel protiv Turske* (presuda od 28. siječnja 2003., zahtjev br. 39324/98). Plaćanje je izvršeno u roku na *escrow* račun na ime podnositeljice zahtjeva, pri čemu su joj vlasti dale jamstvo da može zakonito ovlastiti svog punomoćnika u postupku pred Sudom, bez obzira na to što je izgubila građanska prava i što joj je imenovan skrbnik. S obzirom na ta jamstva, o kojima je podnositeljica obaviještena, smatralo se da je datum isplate bio dan kad je novac položen na *escrow* račun. Vidi predmet *Barut protiv Turske* (presuda od 24. lipnja 2003., prijateljsko rješenje, zahtjev br. 29863/96), i u tom se predmetu pojavio poseban problem jer iznos nije bio na *escrow* računu kad ga je punomoćnica podnositelja pokušala podići otprilike godinu dana nakon isteka roka za plaćanje. Budući da su turske vlasti brzo izvršile plaćanje nakon što su obaviještene o problemu na koji je naišao podnositelj, Odbor je smatrao da je iznos bio stavljen na raspolaganje primatelju na prvotni datum.

⁶⁵ Vidi predmet *Mamatkulov i Askarov protiv Turske* (presuda od 4. veljače 2005., zahtjev br. 46827/99): podnositelji zahtjeva služili su doživotnu kaznu u Uzbekistanu. Turske vlasti platile su iznos pravedne naknade na *escrow* račun jer punomoćnici podnositelja zahtjeva nisu mogli dostaviti valjanu punomoć vlastima. Punomoćnici su obavijestili Tajništvo da ne mogu podići pravednu naknadu s *escrow* računa jer nisu mogli komunicirati sa svojim klijentima u Uzbekistanu iz sigurnosnih razloga. Uz pisanu suglasnost odvjetnika, iznos pravedne naknade zajedno s obračunatim kamatama u odnosu na prvog podnositelja zahtjeva isplaćen je njegovoj supruzi, a iznos pravedne naknade zajedno s obračunatim kamatama u odnosu na drugog podnositelja zahtjeva isplaćen je njegovoj sestri.

⁶⁶ Vidi, primjerice, predmet *A. i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva* (presuda od 19. veljače 2009., zahtjev br. 3455/05), u kojem je pravedna naknada bila isplaćena na bankovni račun koji je bio pod posebnom kontrolom na temelju sustava financijskih sankcija određenih na temelju odluke Ujedinjenih naroda iz 2006. o provođenju mjera protiv članova Al-Qaide i Talibana. U okviru tog sustava podnositelja se može ovlastiti da pristupi iznosima koje je isplatilo Ministarstvo financija Ujedinjenog Kraljevstva.

⁶⁷ Vidi, primjerice, predmete *Vuldzhev protiv Bugarske* (presuda od 18. prosinca 2012., zahtjev br. 6113/08), *Baisuev i Anzorov protiv Gruzije* (presuda od 18. prosinca 2012., zahtjev br. 39804/04), i *Umberto i Pierpaolo Pedicini protiv Italije* (presuda od 10. ožujka 2009., zahtjev br. 8681/05).

⁶⁸ Vidi, primjerice, predmete *T.I. i drugi protiv Grčke* (presuda od 18. srpnja 2019., zahtjev br. 40311/10); *L.E. protiv Grčke* (presuda od 21. siječnja 2016., zahtjev br. 71545/12), u kojima su punomoćnici podnositelja zahtjeva izgubili kontakt s podnositeljima.

ne sadržava nikakve posebne naznake (kao što je plaćanje odvjetniku podnositelja zahtjeva). U takvoj situaciji Odbor priznaje nekoliko načina plaćanja pravedne naknade: na državama je da svoju obvezu plaćanja pravedne naknade izvršavaju koristeći neki od mogućih načina, ovisno o odredbama njihova nacionalnog prava, primjerice, polaganjem dospjelih iznosa na poseban račun otvoren u ime podnositelja zahtjeva u glavnoj banci za službene depozite⁶⁹, stavljanjem iznosa na raspolaganje podnositelju kod nekog tijela (kao što je zastupnik Vlade) ovlaštenog izvršiti isplatu ako se podnositelj pojavi⁷⁰, prijenosom novca na račun državnog sudskog ovršitelja⁷¹ ili polaganjem novca na *escrow* račun u banci na ime podnositelja.

54. U državama članicama razlikuju se načini postupanja kao i duljina razdoblja tijekom kojeg novac može ostati na bankovnom računu. Dok je u većini država članica to razdoblje duže od pet godina, u nekima je neograničeno. Kao rezultat te opće prakse u državama članicama koju Odbor podržava, to razdoblje ne bi trebalo biti prekratko (primjerice, godina dana) jer se na kraju tog razdoblja novac vraća u državni proračun i podnositelji zahtjeva više mu ne bi mogli pristupiti. Stoga se preporučuje da podnositelji zahtjeva imaju pristup novcu položenom na bankovni račun dokle god je to moguće kako bi se olakšalo da podnositelj doista primi dosuđenu pravednu naknadu.⁷²

55. U slučajevima kada punomoćnik podnositelja zahtjeva ne može dostaviti valjanu punomoć vlastima Odbor poziva vlasti da pronađu rješenje za izvršenje svojih obveza, primjerice, tako da od podnositelja pribave izjave kojima podnositelji određuju osobe koje mogu podići iznose (član obitelji) ili dati valjanu punomoć svojim punomoćnicima.⁷³

56. U određenim posebnim slučajevima, kao što je to slučaj u predmetu *Hirsi Jamaa i drugi protiv Italije*, u kojem je Sud naznačio da se određeni iznosi trebaju čuvati kod odvjetnika podnositelja zahtjeva, vlade nisu isplatile pravednu naknadu podnositeljima. U takvim slučajevima Odbor je prihvatio da vlasti mogu podnositeljima staviti novac na raspolaganje i u drugim oblicima, barem u slučajevima u kojima je njihov punomoćnik s time suglasan, primjerice, osiguravanjem postojanja relevantnih iznosa u državnom proračunu kako bi se omogućila brza isplata ako se podnositelji pojave.

1.4.9 Primatelj odbija primiti dosuđene iznose

57. Ako primatelj odbije preuzeti iznose koje je dosudio Sud, prihvaćena su dva rješenja: ili se smatra da je podnositelj odustao od svog prava⁷⁴ ((u tom slučaju odricanje treba dati jasno iskazano u pisanom obliku⁷⁵), u kojem slučaju nema obveze plaćanja, ili se primjenjuje jedno od rješenja predviđeno za slučaj kada se podnositelja ne može kontaktirati.⁷⁶ U takvim je slučajevima Odbor često bio uvjeren činjenicom da su podnositelji preporučanim pismom obaviješteni o depozitu na ime pravedne naknade. To se može smatrati dobrom praksom, no takav korak nije obavezan.⁷⁷ Odbor je prihvatio da država ne duguje zateznu kamatu pod uvjetom da je unutar roka poduzela mjere kako bi podnositelja obavijestila da mu je pravedna naknada stavljena na raspolaganje.⁷⁸

⁶⁹ Vidi, primjerice, predmet *N.M.T., J.B.B. i L.B.A. protiv Španjolske* (odluka od 8. siječnja 1993., zahtjev br. 17437/90, ResDH(95)106), za predmet podnositelja koji je u bijegu.

⁷⁰ To se rješenje temeljilo na rješenju koje je Odbor prihvatio u predmetu *Müller protiv Švicarske* (presuda od 5. studenoga 2002., zahtjev br. 41202/98, konačna rezolucija ResDH(2004)17 od 22. travnja 2004.).

⁷¹ Vidi, primjerice, predmete *Belozorov protiv Rusije i Ukrajine* (presuda od 15. listopada 2015., zahtjev br. 43611/02); *Arskaya protiv Ukrajine* (presuda od 5. prosinca 2013., zahtjev br. 45076/05); *Chernetsky protiv Ukrajine* (presuda od 8. prosinca 2016., zahtjev br. 44316/07).

⁷² Vidi, primjerice, predmete *Davydov i drugi protiv Ukrajine* (presuda od 1. srpnja 2010., zahtjev br. 39081/02); *Chernetskiy protiv Ukrajine* (gore citiran); *Belozorov protiv Rusije i Ukrajine* (gore citiran).

⁷³ Vidi, primjerice, predmet *Ozdil protiv Republike Moldavije* (presuda od 11. lipnja 2019., zahtjev br. 42305/18), u kojem su podnositelji bili pritvoreni u Turskoj, a vlasti su pravednu naknadu isplatile srodnicima podnositelja čak i u nedostatku valjanih punomoći koje sadržavaju potpise podnositelja (punomoći su dostavile supruge podnositelja zahtjeva).

⁷⁴ Vidi, primjerice, predmet *Janiashvili protiv Gruzije* (presuda od 27. studenoga 2012., zahtjev br. 35887/05), u kojem je podnositelj zahtjeva obavijestio vlasti (pisanim putem) da odbija preuzeti pravednu naknadu. Stoga je Odbor ministara smatrao da je Vlada oslobođena svoje obveze u toj stvari. U predmetu *Sirc protiv Slovenije* (presuda od 29. rujna 2008., izvješće o poduzetim mjerama DH-DD(2016)1212 i konačna rezolucija CM/ResDH(2016)354) podnositelj zahtjeva jasno je obavijestio nadležne vlasti pisanim putem da je odustao od svog prava na primanje dosuđenog iznosa pravedne naknade. U predmetu *Gaspari protiv Armenije* (presuda od 20. rujna 2018., zahtjev br. 44769/08, CM/ResDH(2020)94) podnositelj je putem dopisa odbio preuzeti iznose pravedne naknade. Vidi i predmet *Ferencne Kovacs protiv Mađarske* (presuda od 20. prosinca 2011., zahtjev br. 19325/09), u kojem je podnositeljica zahtjeva odbila pružiti broj svog bankovnog računa.

⁷⁵ To je u suprotnosti s manje formalnim praksama razvijenima u pogledu manje značajnih odricanja od zatezne kamate.

⁷⁶ Vidi, *inter alia*, predmete *Müller protiv Švicarske* (presuda od 5. studenoga 2002., konačna rezolucija ResDH(2004)17 od 22. travnja 2004.); *Naumoski protiv bivše jugoslavenske republike Makedonije* (presuda od 5. prosinca 2013., zahtjev br. 25248/05), DH-DD(2017)629, stavci 10. – 17.; vidi izvješće o poduzetim mjerama u predmetu *Seagal protiv Cipra* (presuda od 26. travnja 2016., zahtjev br. 50756/13), DH-DD(2018)840.

⁷⁷ Vidi, primjerice, predmet *Naumoski protiv bivše jugoslavenske republike Makedonije* (gore citiran), izvješće o poduzetim mjerama DH-DD(2017)629 na temelju informacija da je podnositelj zahtjeva, koji je odbio pružiti svoje bankovne podatke i primiti iznos koji mu je dosudio Sud, obaviješten o depozitu na ime pravedne naknade običnim pismom uz ostale napore uložene kako bi ga se obavijestilo da mu je pravedna naknada na raspolaganju (odnosno, putem sastanka s njim i putem telefona).

⁷⁸ Vidi, primjerice, *Ferencne Kovacs protiv Mađarske* (presuda od 20. prosinca 2011., zahtjev br. 19325/09).

1.4.10 Pogrešno plaćanje

58. Izuzev gore navedenih predmeta, u nekim se predmetima dogodilo da unatoč jasnom izričaju presuda Suda kojima je određen primatelj pravedne naknade ili njenog dijela, pravedna naknada u praksi bude isplaćena nekoj drugoj osobi.⁷⁹ Takva su plaćanja u praksi prihvaćena samo kad je bilo moguće potvrditi da je dugovani iznos bio stvarno prebačen primatelju kojeg je odredio Sud te, u slučaju potrebe, uvećan tako da spriječi eventualni gubitak vrijednosti do kojeg je došlo zbog protoka vremena i smanjenja vrijednosti valute u kojoj je plaćanje izvršeno.

59. U nekim slučajevima mogu se postaviti pitanja povezana s dvostrukim plaćanjem pravedne naknade. Kad se država nađe u takvoj situaciji, može podnijeti zahtjev Europskom sudu radi ispravka presude i izbjegavanja dvostrukog plaćanja naknade, na nacionalnoj i europskoj razini. Europski sud uzet će u obzir iznose koji su već isplaćeni na nacionalnoj razini.⁸⁰ Kad ispravak nije moguć, podnositelji i vlada mogu se dogovoriti da se u procesu izvršenja plati samo naknada nematerijalne štete.⁸¹

60. U nekim slučajevima, ako konverzija u nacionalnu valutu i plaćanje nisu izvršeni na isti dan, i ovisno o fluktuaciji valute, može doći do prekomjernog ili nedovoljnog plaćanja zbog razlika u tečaju koji se primjenjivao na datum konverzije i tečaju na datum stvarne isplate iznosa pravedne naknade (konverzija iz eura u nacionalnu valutu nekoliko dana prije plaćanja, prilikom izdavanja naloga za plaćanje, može dovesti do problema s plaćanjem).⁸² U slučaju prekomjernog plaćanja vlasti i Odbor surađuju kako bi pronašli najbolja rješenja i za podnositelja i za Vladu.⁸³

2. PROBLEMI POVEZANI S DOSUĐIVANJEM UKUPNIH IZNOSA PRAVEDNE NAKNADE

61. Određena pitanja mogu se postaviti kada Sud dosudi ukupan iznos pravedne naknade bez određivanja iznosa naknade materijalne štete, nematerijalne štete, odnoso troškova i izdataka⁸⁴ ili pak bez definiranja pitanja oporezivanja.

62. Ponekad problemi nastaju i u pogledu pravedne naknade koju je potrebno dosuditi na temelju različitih, alternativnih ishoda utvrđenih u presudi. U nekim slučajevima, Sud tuženoj državi daje izbor da, primjerice, ponovi postupak, vrati neku nekretninu, izvrši domaću presudu⁸⁵ ili plati pravednu naknadu. Poteškoće mogu nastati ako podnositelj zatraži isplatu navodeći da se neće odreći prava na podnošenje zahtjeva za ponavljanje postupka ili ako podnositelj zatraži isplatu iako su nadležna tijela odlučila ponoviti postupak.⁸⁶ U takvim slučajevima vlasti i Odbor surađuju kako bi pronašli rješenje koje je u skladu s Konvencijom.

3. MJESTO PLAĆANJA

Prebivalište primatelja kao pravilo

63. Praksa je da se plaćanje obavlja u mjestu prebivališta primatelja. S obzirom na to da se danas većina plaćanja obavlja bankovnim prijenosima, preostaje vrlo malo problema koji se odnose na određivanje sredstava plaćanja koja omogućuju podnositelju da primi dugovane iznose u mjestu svog prebivališta.⁸⁷

⁷⁹ Vidi, primjerice, predmete *Bilgin protiv Turske* ili *Ipek protiv Turske* (gore citirani), u kojima je sam odvjetnik bio primatelj kojega je odredio Sud za dio dosuđenog iznosa, ali u kojima su svi ti iznosi u stvarnosti isplaćeni podnositelju. Vidi i predmet *İşikırık protiv Turske* (presuda od 14. studenoga 2017., zahtjev br. 41226/09), gore citiran u fusnoti 34.

⁸⁰ Vidi, primjerice, predmet *Medici i drugi protiv Italije* (presuda od 5. listopada 2006., zahtjev br. 70508/01).

⁸¹ Vidi, primjerice, predmet *Pennino protiv Italije* (presuda od 5. listopada 2006., zahtjev br. 43892/04).

⁸² Predmeti *Mehmet Yaman protiv Turske*, (presuda od 24. veljače 2015., zahtjev br. 36812/07); *Halime Kilic protiv Turske* (presuda od 28. lipnja 2016. ispravljena 25. lipnja 2019. – zahtjev br. 63034/11).

⁸³ Vidi, primjerice, predmet *Agrokompleks protiv Ukrajine* (presuda od 9. prosinca 2013., zahtjev br. 23465/03), priopćenje Vlade DH-DD(2019)165, u kojem su vlasti i podnositelj nakon prekomjernog plaćanja postigli dogovor da će se preplaćeni iznosi uzeti u obzir kod isplate budućih rata pravedne naknade.

⁸⁴ Kad je riječ o troškovima i izdacima, praksa je Odbora zaštititi troškove zastupanja. Kad je dosuđen ukupan iznos, nije vidljivo /odnosi li se ta j iznos na troškove i izdatke.

⁸⁵ Vidi, primjerice, predmet *Mutishev i drugi protiv Bugarske* (presuda od 3. prosinca 2009., zahtjev br. 18967/03), u kojem je povrat završen nakon sudskog postupka po žalbama podnositelja protiv odluka lokalnih vlasti.

⁸⁶ Predmet *Claes i drugi protiv Belgije* (presuda od 2. lipnja 2005., zahtjev br. 46825/99), rezolucija CM/ResDH(2012)5: dosuđena je pravedna naknada za nematerijalnu štetu jer sporni postupak nije ponovljen. U tom predmetu dva podnositelja, iako nisu odustala od svog prava da zatraže ponavljanje postupka, nakon plaćanja iznosa pravedne naknade nisu podnijela takav zahtjev. Vidi i *Kabanov protiv Rusije* (presuda od 28. svibnja 2019., zahtjev br. 17506/11 – u tijeku).

⁸⁷ Do tog problema još uvijek može doći ako se pravedna naknada podnositelju stavlja na raspolaganje, primjerice, kod neke agencije nacionalne središnje banke. Pritom bi to u praksi trebala biti agencija koja se nalazi u blizini mjesta prebivališta podnositelja kako bi podnositelj izbjegao dugo putovanje da primi te iznose (u tom pogledu vidi, primjerice, praksu u Italiji 1990-ih godina). Slično tome, ako je iz nekog razloga podnositeljima teško preuzeti dosuđenu pravednu naknadu s bankovnih računa u tuženoj državi, vlasti mogu platiti

64. Kada Sud dodijeli pravednu naknadu osobi koja nema prebivalište u tuženoj državi i izričito ne navede mjesto plaćanja, općenito je prihvaćeno da se pravedna naknada mora platiti u mjestu prebivališta primatelja⁸⁸ ili u skladu s njegovim zahtjevima, ako su razumni.⁸⁹

4. ROK ZA PLAĆANJE PRAVEDNE NAKNADE

4.1 Obveza plaćanja u roku koji odredi Sud

4.1.1. Načelo plaćanja u roku koji odredi Sud

65. Proces plaćanja pravedne naknade nije trenutačan, nego može trajati nekoliko tjedana ili čak mjeseci. To je posljedica nekoliko vrsta čimbenika: prikupljanja informacija od podnositelja potrebnih za izvršenje plaćanja, pridržavanja pravila javnog računovodstva, tehničkih odgoda koje su povezane s bankovnim transakcijama, odabira rješenja za transfer, itd.

66. Kako bi potaknuo tužene države da revno izvršavaju plaćanja i olakšao izvršenje presuda, Sud od 1991. godine u svojim presudama određuje rok u kojemu tužena država mora platiti pravednu naknadu.

67. U iznimnim se slučajevima datum može promijeniti ako je presuda revidirana sukladno Poslovniku Suda. U praksi Odbora ministara, zahtjev za reviziju ili čak ispravak odnosno tumačenje presude može prekinuti obvezu plaćanja sve dok Sud ne riješi to pitanje, naravno uz uvjet da takav zahtjev može biti od utjecaja na obvezu plaćanja ili način plaćanja. Nakon što Sud riješi to pitanje, rješenje treba poštovati uz sve posljedice koje iz njega proizlaze, osobito zateznu kamatu.

4.1.2 Značaj i određivanje datume isplate

a) Značaj dana isplate

68. Datum stavljanja pravedne naknade na raspolaganje podnositelju mora se moći točno odrediti, osobito kako bi se utvrdilo postoji li obveza plaćanja zatezne kamate, je li korišten pravilan tečaj i je li plaćanje doista izvršeno ovlaštenoj osobi.

b) Određivanje datuma isplate

69. Plaćanje pravedne naknade obveza je tuženih država, stoga, da bi se smatralo da su države ispunile tu obvezu, važno je utvrditi kada je plaćanje pravedne naknade valjano izvršeno. Osnovno je načelo da se smatra da je plaćanje valjano izvršeno kad je pravedna naknada stvarno stavljena „na raspolaganje“ primatelju, što znači da je pod njegovom kontrolom, bilo izravnom (kao kad je novac uplaćen na njegov bankovni račun), bilo neizravnom (na primjer kad se novac može podići u uredu za potraživanja, a podnositelj je o tome obaviješten u mjeri u kojoj je to moguće, na primjer preporučenim pismom poslanim na njegovu posljednju poznatu adresu ili adresu prebivališta ili putem e-pošte s potvrdom o čitanju / obavijestima o dostavi).⁹⁰

70. Međutim, s obzirom na poteškoće u pribavljanju ovih informacija od podnositelja, različite načine plaćanja koje koriste države, te različite prakse javnog knjigovodstva, taj datum nije lako točno utvrditi. Zbog

iznos putem poštanske doznake (vidi, primjerice, predmet *Chabrowski protiv Ukrajine* (presuda od 17. siječnja 2013., zahtjev br. 61680/10), akcijski plan DH-DD(2020)909.

⁸⁸ U svojoj presudi (tumačenje) o primjeni prijašnjeg članka 50. u predmetu *Ringeisen protiv Austrije* (presuda od 23. lipnja 1973., zahtjev br. 2614/65), Sud je naveo sljedeće (stavak 14.): „*prilikom dosuđivanja pravedne naknade podnositelju u iznosu izraženom u njemačkim markama, namjera Suda bila je da mu se naknada isplati u toj valuti i u Saveznoj Republici Njemačkoj, a ne na drugi način. Tako odlučujući, Sud je uzeo u obzir...*“ među ostalim „... neosporenu činjenicu da je Ringeisen imao prebivalište u Saveznoj Republici Njemačkoj“. Sud je tu praksu potvrdio u novijim presudama, primjerice, u predmetu *Šroub protiv Češke Republike* (presuda od 17. siječnja 2006., zahtjev br. 5424/03), stavak 32., u kojem je, s obzirom na to da je podnositelj imao prebivalište u inozemstvu i da je ukupne troškove koji su mu nastali računao u kanadskim dolarima, Sud smatrao svrhovitim da mu se taj iznos isplati u kanadskim dolarima, a ne u nacionalnoj valuti tužene države. Kad je riječ o praksi Odbora, vidi, među brojnim primjerima, predmet *Osu protiv Italije* (presuda od 11. srpnja 2002., zahtjev br. 36534/97), u kojem je plaćanje izvršeno u Njemačkoj, gdje je podnositelj živio; predmet *Ciobanu protiv Rumunjske* (presuda od 16. srpnja 2002., zahtjev br. 29053/95), u kojem je plaćanje izvršeno u Kanadi, gdje je podnositeljica živjela; predmet *Sylvester protiv Austrije* (presuda od 24. travnja 2003., zahtjev br. 36812/97), u kojem je plaćanje izvršeno podnositeljevu odvjetniku u Sjedinjenim Američkim Državama, gdje je podnositelj živio; predmet *Labzov protiv Rusije* (presuda od 16. lipnja 2005., zahtjev br. 62208/00), u kojem je plaćanje izvršeno u Francuskoj, gdje je podnositelj živio; i predmet *Bianchi protiv Švicarske* (presuda od 22. lipnja 2006., zahtjev br. 7548/04), u kojem je plaćanje izvršeno u Italiji, gdje je podnositelj živio; predmet *Aoulmi protiv Francuske* (presuda od 17. siječnja 2006., zahtjev br. 50278/99), u kojem je plaćanje izvršeno u Alžiru, gdje je podnositelj živio.

⁸⁹ Vidi, primjerice, predmet *Poitrimol protiv Francuske* (presuda od 23. studenoga 1993., zahtjev br. 14032/88), u kojem je podnositelj zahtjeva živio u Sjedinjenim Američkim Državama, a zatražio je da se plaćanje izvrši njegovu odvjetniku u Švicarskoj. Plaćanje je izvršeno u Švicarskoj. Vidi i predmet *Munari protiv Švicarske* (presuda od 12. srpnja 2005., zahtjev br. 7957/02), u kojem je podnositelj zahtjeva, talijanski državljanin koji je živio u Njemačkoj, zatražio da se plaćanje izvrši na bankovni račun u Italiji; plaćanje je izvršeno u skladu s tim zahtjevom.

⁹⁰ Prema iskustvu Odbora ministara, ta definicija datuma plaćanja u skladu je s pojmovima koje koristi Sud, konkretno, pojmovima „namirenja“ i „stvarne isplate“.

administrativne ekonomičnosti, Odbor je pristao prihvatiti procjene, što je moguće točnije, u skladu s korištenim načinom plaćanja, pod uvjetom da se predmet koji je zatvoren na temelju netočnih informacija može ponovno otvoriti. Ovakav „praktični“ pristup osobito se potiče od 2002. godine, s obzirom na stalni porast broja predmeta. Neovisno o tome, nastoje se pribaviti što točnije informacije o stvarnom datumu kada je iznos stavljen na raspolaganje korisniku.

71. U svakom slučaju, ako postoji dvojba o datumu isplate u nekom predmetu i ako bi to moglo znatno utjecati na, primjerice, zateznu kamatu, korišteni tečaj, radnje koje treba poduzeti zbog smanjenja vrijednosti valute itd., moguće je tražiti detaljnije informacije od države ili primatelja pravedne naknade.

72. U tom su praktičnom smislu u daljnjem tekstu popisani najčešće korišteni načini potvrđivanja plaćanja. Treba primijetiti da se načini plaćanja mijenjaju, stoga ovaj popis nije konačan.

c) Dokaz izvršenog plaćanja

73. U skladu sa sustavom pojednostavljenog nadzora nad plaćanjem koji se upotrebljava od 2011. godine Tajništvo ne traži *a priori* od država da dostave nekakav poseban dokument kako bi dokazale da je plaćanje izvršeno (vidi i odjeljak 2. ovog dokumenta). U načelu je dovoljno da Vlada potvrdi da je plaćanje izvršeno i navede sve pojedinosti potrebne kako bi se provjerilo je li izvršeno u skladu s uvjetima u presudi (točan datum, iznos, primijenjen tečaj i napomene ako postoje, popunjavanjem standardnog obrasca o plaćanju pravedne naknade). Međutim, u praksi se pokazalo da je nadzor olakšan kad država dostavi i dokument koji to potvrđuje.

74. Dokaz o plaćanju potreban je i zahtijeva se samo ako postoji neslaganje između stranaka u pogledu plaćanja. Pregled najčešće korištenih dokaza (ako odgovaraju načinima plaćanja koje države mogu koristiti s obzirom na svoje domaće pravo) sažet je u nastavku.

75. **Podnositelj je primio iznos:** Dokaz plaćanja je jasan ako država može Odboru ministara dostaviti izjavu podnositelja ili njegova zastupnika u kojoj je naveden datum kada je primio dosuđeni iznos te da je zadovoljan tim plaćanjem.⁹¹

76. Bankovni prijenosi: Kada se plaćanje izvrši bankovnim prijenosom, mnoge države (među ostalima Francuska, Hrvatska, Slovačka Republika, Poljska i Rusija) obavijeste Tajništvo o datumu kad je iznos skinut s javnog računa i taj se datum redovito prihvaća kao datum isplate, s obzirom na brzinu bankovnih prijenosa (novac je često na podnositeljevu računu isti dan, ili u vrlo kratkom roku). U tom se kontekstu može primijetiti da se transakcija, u slučaju kad se plaćanje izvrši bankovnim prijenosom unutar države, obično odvija vrlo brzo te je moguće da se skidanje s računa i uplata na račun izvrše isti dan. Neke države (kao Belgija i Ujedinjeno Kraljevstvo) također traže, ili su dugo vremena tražile, formalnu potvrdu primatelja ili njegovog zastupnika o datumu primitka te tu informaciju također dostavljaju Tajništvu.

77. **Nalozi za plaćanje:** U određenom broju predmeta u nekim državama (na primjer Grčka, Švicarska i Italija) riznica primatelju izdaje platni nalog na temelju kojeg on može podići odnosni iznos iz ureda riznice najbližeg njegovoj kući⁹² ili u banci⁹³. U takvim predmetima datum isplate koji priopćuje tužena država jest datum kad je primatelj obaviješten da su mu iznosi stavljeni na raspolaganje u mjestu prebivališta.

78. **Čekovi:** Konačno, određene države primateljima plaćaju čekom.⁹⁴ Datumom isplate se smatra datum kad je ček došao do podnositelja (npr. ako je ček poslan preporučenim pismom uz povratnicu, tada se povratnica može dostaviti kao dokaz plaćanja, uz presliku čeka), ili, ako toga nema, dan kad je ček poslan.

79. **Dokaz da je podnositelj zahtjeva obaviješten da su iznosi položeni ili su na drugi način stavljeni na raspolaganje:** (npr. na *escrow* računu⁹⁵ ili u državnom uredu⁹⁶). Ovo se rješenje često koristi kad se podnositelj ne može pronaći ili odbije surađivati s vlastima ili ne može dostaviti potrebne dokumente

⁹¹ Vidi, primjerice, predmet *Magee protiv Ujedinjenog Kraljevstva* (presuda od 6. lipnja 2000., zahtjev br. 28135/95).

⁹² Vidi, primjerice, predmet *Platakou protiv Grčke* (presuda od 11. siječnja 2001., zahtjev br. 38460/97).

⁹³ Vidi, *inter alia*, predmet *Müller protiv Švicarske* (gore citiran, konačna rezolucija ResDH(2004)17 od 22. travnja 2004.), u kojem je Odbor ministara izrijekom potvrdio da je primio na znanje da je podnositelj primio nalog u roku koji je odredio Sud. Još jedan aspekt tog predmeta bilo je odbijanje podnositelja da preuzme predmetne iznose.

⁹⁴ Vidi, primjerice, predmet *Gennari protiv Italije* (presuda od 8. prosinca 2009., zahtjev br. 36614/98, rezolucija DH (99) 162); predmet *Kolakovic protiv Malte* (presuda od 19. ožujka 2015., zahtjev br. 76392/12), ček je uručen podnositelju osobno.

⁹⁵ Vidi, primjerice, predmet *Ruianu protiv Rumunjske* (presuda od 17. lipnja 2003., zahtjev br. 34647/97) – pravedna naknada položena je na *escrow* račun u privatnoj banci; *Buffalo Srl u stečaju protiv Italije* (presude o pravičnoj naknadi od 3. srpnja 2003. i 22. srpnja 2004., zahtjev br. 38746/97) – pravedna naknada položena je na *escrow* račun u narodnoj banci; *Fernandez Fraga protiv Španjolske* (odluka od 16. listopada 1996., zahtjev br. 31263/96, konačna rezolucija DH(2000)151) – pravedna naknada položena je na *escrow* račun u banci za službene depozite.

⁹⁶ Vidi, primjerice, predmet *Platakou protiv Grčke* (presuda od 11. siječnja 2001., zahtjev br. 38460/97).

u određenom roku. Datum isplate jest datum od kojeg su ti iznosi stvarno na raspolaganju njihovu primatelju. Da bi se moglo smatrati da su iznosi stvarno na raspolaganju primatelju, treba ispuniti nekoliko uvjeta:

- Tužena država mora obaviti sve formalnosti koje traži domaće pravo za plaćanje dugovanih iznosa primatelju, tako da mogu biti isplaćeni u vrlo kratkom roku ako se podnositelj pojavi pred mjerodavnim tijelom vlasti;
- Tužena država mora, koliko je to moguće, obavijestiti primatelja ili njegovog zastupnika da mu je pravedna naknada na raspolaganju (npr. preporučenim pismom) ili barem treba poduzeti neku drugu razumnu mjeru kojoj je cilj omogućiti primatelju da sazna za tu činjenicu.

80. **Preslike naloga za plaćanje:** Određene države koje za sada ne mogu dostaviti točne podatke o datumu kada su iznosi stavljeni na raspolaganje primatelju, umjesto toga predočuju naloge za plaćanje koje je izdalo nadležno tijelo. Ako Tajništvo primi potvrdu da je ovaj datum vrlo blizu stvarnog datuma isplate,⁹⁷ datum izdavanja naloga za isplatu smatra se datumom isplate kako bi se, barem u određenoj mjeri, omogućila kontrola plaćanja.

4.1.3 Tko snosi rizik u slučaju promjene okolnosti tijekom procesa plaćanja

81. U načelu je tužena država odgovorna za promjene okolnosti (gubitak vrijednosti, promjene tečaja itd.) koje se dogode prije datuma koji je uobičajen za isplatu/stavljanje na raspolaganje primatelju.

82. Ako se promjena okolnosti dogodi tijekom procesa isplate, tj. između datuma stvarno odabranog za isplatu/stavljanje na raspolaganje primatelju i datuma kad on stvarno primi novac, potrebno je utvrditi treba li posljedice snositi tužena država ili primatelj.

83. U pragmatičnom duhu koji vrijedi za nadzor nad isplatama, sadašnja je praksa u ovome području da država koja koristi razumno sigurnu i brzu metodu isplate iznosa pravedne naknade⁹⁸ u načelu ne snosi rizik koji se odnosi na moguću promjenu okolnosti tijekom postupka plaćanja⁹⁹. Stoga taj rizik snosi podnositelj.¹⁰⁰ Međutim, ne bi se činilo poštenim primijeniti ovo načelo u slučaju velikih gubitaka za podnositelja, kao što su oni koji proizlaze iz velikog pada vrijednosti valute tijekom procesa isplate - osim ako je upravo podnositelj zatražio točno određeno mjesto i/ili valutu plaćanja.

4.2 Plaćanje izvan roka koji je odredio Sud

4.2.1 Načelo plaćanja zatezne kamate u slučaju plaćanja izvan roka

a) Osnova ovog načela

84. Od samog početka konvencijskog sustava prihvaćeno je opće načelo da vrijednost dosuđenog iznosa treba biti očuvana ako obveza isplate nije izvršena u skladu s presudom Europskog suda. U praksi, prije 1996. g., prije nego što je u presude Suda uvedena konkretna odredba o zateznoj kamati, vlade ili druge nacionalne vlasti su ipak u pravilu plaćale zateznu kamatu u onom vrlo malom broju predmeta u kojima je plaćanje kasnilo¹⁰¹. Informacije o tome pojavljivale su se u izvješću o poduzetim mjerama izvršenja koje je tužena država dostavljala Odboru ministara. Odbor ministara posebno je naglasio važnost obveze očuvanja vrijednosti pravedne naknade u slučaju zakašnjenja u plaćanju, u kontekstu nadzora nad izvršenjem u predmetu *Stran Greek Refineries* (1994.-1997.)¹⁰².

85. Međutim, uslijed praktičnih problema do kojih je došlo u primjeni ovog općeg načela u praksi, na inicijativu Odbora ministara, i Sud i Odbor počeli su koristiti konkretne odredbe o zateznoj kamati. Takve se odredbe koriste od 1996. godine nadalje. Odabrana kamatna stopa jest ona koja se redovito primjenjuje u odnosnoj zemlji, s tim da se podrazumijeva da ju podnositelj može pobijati pred Sudom ako smatra da je važeća stopa neodgovarajuća za očuvanje vrijednosti dosuđenih iznosa.

⁹⁷ Tako su, primjerice, u predmetima protiv Italije, osobito kada plaćanje naloži Ministarstvo pravosuđa (što je slučaj u većini predmeta, među ostalim u predmetima o prekomjernoj duljini trajanja postupka), vlasti mogle utvrditi da su, u prosjeku, primatelji iznose prenesene na račun u takvim predmetima primili najviše pet dana nakon konačne potvrde naloga za plaćanje.

⁹⁸ Vidi gore informacije koje Odbor ministara očekuje kao dokaz stavljanja na raspolaganje primatelju. Zbog administrativne ekonomičnosti, praksa je u ovom pogledu relativno fleksibilna.

⁹⁹ Vidi, primjerice, predmet *Ciobanu protiv Rumunjske* (presuda od 16. srpnja 2002., zahtjev br. 29053/95), u kojem je došlo do promjene tečaja na štetu podnositeljice između trenutka kad su iznosi isplaćeni s računa države i trenutka kad su položeni na račun podnositeljice. Od tužene se države nije tražilo da preuzme odgovornost za tu okolnost.

¹⁰⁰ U predmetu *Pospekh protiv Rusije* (presuda od 2. svibnja 2013., zahtjev br. 31948/05), nakon što je dostavljen pogrešan broj bankovnog računa, iznos je vraćen vlastima, a podnositeljica zahtjeva dostavila je broj novog bankovnog računa dvije godine kasnije.

¹⁰¹ Tako je ovakva kamata bila isplaćena u predmetima *Sporrong i Lönnroth protiv Švedske* (rezolucija DH(85)17), *Delta protiv Francuske* (rezolucija DH(91)31), *Pine Valley protiv Irske* (rezolucija DH(93)43) i *Papamichalopoulos protiv Grčke* (rezolucija DH(98)309).

¹⁰² Vidi, primjerice, privremenu rezoluciju DH(96)251 i konačnu rezoluciju DH(97)184.

86. Stoga Sud u svojim nedavnim presudama navodi da „od isteka roka do namirenja treba platiti običnu kamatu“ prema stopi koju također određuje sam Sud i koja je, uobičajeno u dosadašnjim presudama, „jednaka najnižoj kreditnoj stopi Europske središnje banke tijekom razdoblja neplaćanja, uvećanoj za tri postotna boda”.¹⁰³ Većina prijateljskih rješenja koja Sud prima na znanje sada također sadrži odredbu o plaćanju zatezne kamate ako se plaćanje izvrši izvan roka.¹⁰⁴

b) Primjena načela

87. Zatezna kamata koju treba platiti prema presudama Suda obračunava se na dnevnoj osnovi.¹⁰⁵ Ako se isplata glavnice izvrši nakon proteka roka, tada zateznu kamatu treba platiti istovremeno s glavnicom. Ta je kamata „obična“, tj. sama kamata ne daje pravo na daljnju kamatu (složena kamata). Također treba naglasiti da se razdoblje koje treba biti pokriveno zateznom kamatom proteže „od isteka roka do namirenja”¹⁰⁶, prema formuli koja se općenito koristi u presudama Suda¹⁰⁷, ili od proteka roka sve dok dugovani iznos ne bude stvarno plaćen, kako je nedavno konkretno navedeno u odnosu na prijateljska rješenja¹⁰⁸. Djelomične isplate u roku ne prekidaju obračun zatezne kamate na neplaćeni iznos¹⁰⁹

c) Posebni problemi u slučaju revizije, ispravka ili tumačenja¹¹⁰

88. U sljedećim okolnostima nadzor nad isplatama pravedne naknade može biti prekinut do odluke Suda:

- **Revizija**¹¹¹: Postoje brojni zahtjevi za reviziju presude koji mogu utjecati na obvezu plaćanja pravedne naknade. Temelje se na elementima koji su otkriveni nakon donošenja presude, a koji su mogli biti odlučni za obvezu plaćanja da su bili poznati Sudu prije donošenja presude. U takvim predmetima Sud donosi novu izmijenjenu presudu (na primjer u slučaju smrti podnositelja,¹¹² ili u slučaju otkrivanja novih činjenica koje isključuju kvalifikaciju podnositelja kao žrtve (u svrhu članka 34.)¹¹³ ili mijenjaju bit predmeta);
- **Ispravak**¹¹⁴: Administrativne pogreške, pogreške u računanju ili očigledne pogreške mogu uzrokovati ispravke koji mogu utjecati na obvezu plaćanja pravedne naknade (neki od mogućih primjera su pogreške u pisanju podnositeljeva imena¹¹⁵ ili netočno navođenje iznosa koji podnositelj potražuje na ime pravedne naknade¹¹⁶ ili čak, uslijed postupovnog propusta, nedosuđivanje pravedne naknade podnositeljima koji su je zatražili na vrijeme¹¹⁷). Osim toga, u ispravljenoj presudi Sud može pojasniti kome je potrebno izvršiti plaćanje¹¹⁸;
- **Tumačenje**¹¹⁹: Zahtjevi za tumačenje presude koji utječu na obvezu plaćanja pravedne naknade vrlo su rijetki (na primjer, pitanje može li se pravedna naknada zaplijeniti¹²⁰, ili pitanje mjesta ili valute plaćanja¹²¹). Kad ispituje zahtjeve za tumačenje „Sud izvršava vlastitu nadležnost: on ne ide dalje od pojašnjavanja značenja i opsega koji je namjeravao dati

¹⁰³ Među brojnim primjerima vidi predmete *Xenides-Arestis protiv Turske* (presuda od 7. prosinca 2006., zahtjev br. 46347/99); *Sahin Alpay protiv Turske* (presuda od 20. ožujka 2018., zahtjev br. 16538/17).

¹⁰⁴ Vidi, primjerice, predmet *Paulescu protiv Rumunjske* (prijateljsko rješenje, presuda od 20. travnja 2004., zahtjev br. 34644/97).

¹⁰⁵ Treba istaknuti da to nije vrijedilo u predmetima na koje se primjenjivao prijašnji članak 32., u kojima se kamata obračunavala za svaki cijeli mjesec zakašnjenja.

¹⁰⁶ Ako, primjerice, rok za plaćanje istekne 2. listopada XXXX., a plaćanje glavnice izvrši se 26. listopada XXXX., zatezna kamata morat će obuhvaćati 24 dana, čak i ako je ona sama isplaćena tek tri mjeseca kasnije.

¹⁰⁷ Vidi, primjerice, gore navedenu presudu u predmetu *Xenides-Arestis*.

¹⁰⁸ Vidi, primjerice, gore navedenu presudu u predmetu *Paulescu*.

¹⁰⁹ Vidi predmet *Majidli protiv Azerbajdžana* (presuda od 26. rujna 2019., zahtjev br. 56317/11), u kojem su vlasti izvršile plaćanje u ratama, a zateznu kamatu platile su za iznose koji su isplaćeni izvan roka.

¹¹⁰ Pitanje koje se rješavalo na prijedlog turskog izaslanstva.

¹¹¹ Poslovnik Suda, pravilo 80. (zahtjev za ispravkom presude):

„1. U slučaju da se otkrije neka činjenica koja je po svojoj naravi mogla odlučno utjecati na ishod spora i koja, kad je presuda bila donesena, nije bila poznata Sudu i nije razumno mogla biti poznata stranci, ta stranka može, u roku od šest mjeseci nakon što je stekla saznanje o toj činjenici, zatražiti od Suda ispravak te presude.”

¹¹² Vidi, primjerice, predmet *Franciska Štefančić* (presuda (ispravak) od 9. listopada 2018.), zahtjev br. 58349/09).

¹¹³ Vidi, primjerice, predmet *N.A. protiv Finske*, presuda (ispravak) od 13. srpnja 2021., zahtjev br. 25244/18.

¹¹⁴ Poslovnik Europskog suda za ljudska prava, Pravilo 81. (Ispravak pogrešaka u odlukama i presudama). „Ne dovodeći u pitanje odredbe o ispravku presuda i o vraćanju zahtjeva na listu, Sud može, na vlastitu inicijativu ili na zahtjev stranke podnesen u roku od mjesec dana od izricanja odluke ili presude, ispraviti pogreške u pisanju i računanju i očite omaške.”

¹¹⁵ Vidi, primjerice, predmete *Singh i drugi protiv Grčke* (presuda od 19. siječnja 2017., zahtjev br. 60041/13) ili *Pop i drugi protiv Rumunjske* (presuda od 24. ožujka 2015., zahtjev br. 31269/06).

¹¹⁶ Vidi, primjerice, predmet *Meh protiv Slovenije* (presuda od 9. ožujka 2006., zahtjev br. 75815/01).

¹¹⁷ Vidi, primjerice, predmete *Siffre, Ecoffet i Bernardini protiv Francuske*, (presuda od 12. prosinca 2006., zahtjev br. 49699/99 i drugi) ili *Colacrai protiv Italije* (presuda od 23. listopada 2001., zahtjev br. 44532/98).

¹¹⁸ Vidi, primjerice, predmet *Mihaylova i Malinova protiv Bugarske* (presuda od 24. veljače 2015., zahtjev br. 36613/08), u kojem je Sud u ispravljenoj presudi pojasnio da se plaćanje pravedne naknade treba izvršiti majci maloljetne podnositeljice.

¹¹⁹ Poslovnik Suda, pravilo 79. (zahtjev za tumačenjem presude):

„1. Svaka stranka može tražiti tumačenje presude u roku od godinu dana od izricanja presude.”

¹²⁰ Vidi, primjerice, presudu u predmetu *Ringelsen protiv Austrije* od 23. lipnja 1973. (tumačenje presude od 22. lipnja 1972.), presudu u predmetu *Allenet de Ribemont protiv Francuske* od 7. kolovoza 1996. (tumačenje presude od 10. veljače 1995., zahtjev br. 15175/89).

¹²¹ Presuda u predmetu *Ringelsen*, gore citiran.

prethodnoj odluci donesenoj nakon vijećanja, konkretno navodeći, ako za to postoji potreba, ono što je tada odlučio, a što ima obvezujuću snagu”¹²².

89. Ako je presuda podložna izmjeni u dijelu koji se tiče obveze plaćanja pravedne naknade, Sud u načelu donosi izričitu odluku o roku isplate i zateznoj kamati. U pravilu se određuje rok od tri mjeseca od datuma kada je izmijenjena presuda postala konačna.¹²³ U pravilu, u stadiju izvršenja ne nastaju nikakvi problemi: Odbor ministara slijedi naznake koje je dao Sud. Može doći do poteškoća ako se ispravak zatraži za neke od podnositelja u skupini.¹²⁴ U tom slučaju postoje dva različita roka za plaćanje: za podnositelje u odnosu na koje se presuda ispravlja rok se određuje u skladu s ispravljenom presudom; za ostale podnositelje u obzir se uzima datum prethodne presude.¹²⁵

90. Ispravljanje presude u pravnom smislu ne utječe na promjenu pretpostavljenog datuma konačnosti presude niti, po istoj logici, do promjene roka isplate, čak i ako do ispravka dođe nakon što je presuda postala konačna¹²⁶ a rok za plaćanje još teče ili je čak i protekao. Čini se da, osim ako Sud drugačije ne odredi, zateznu kamatu treba obračunati prema formulaciji ispravljene presude, s tim da je svrha te kamate očuvanje vrijednosti pravedne naknade za podnositelja. Međutim, u određenim specifičnim okolnostima može biti potrebno i drugačije rješenje.¹²⁷ Ipak treba primijetiti da, unatoč ispravku, države često uspiju platiti na vrijeme ili uz najmanje moguće kašnjenje.¹²⁸

91. Konačno, može se zaključiti da kada Sud odbije zahtjev tužene države za reviziju, ispravak ili tumačenje, prvotno donesena presuda ostaje valjana i sva se pitanja u svezi isplate, uključujući i zateznu kamatu, trebaju ocjenjivati u odnosu na tu presudu.

4.2.2 Odstupanje od načela u određenim slučajevima

a) Slučajevi neznatnog zakašnjenja s plaćanjem

92. Ne dovodeći u pitanje autoritet presuda niti načelo da se zatezna kamata duguje u slučaju zakašnjenja u plaćanju, u praksi se dopušta određeno kašnjenje s plaćanjem koje se može opisati kao „neznatno“. U predmetima u kojima je plaćanje pravedne naknade izvršeno sa samo nekoliko dana zakašnjenja, što u stvari primatelju plaćanja daje pravo na skroman iznos zatezne kamate, neke države ponekad nisu platile dugovanu zateznu kamatu, no to nije spriječilo zatvaranje tih predmeta. Ne dovodeći u pitanje bezuvjetnu narav obveze poštovanja presuda Suda, i s ciljem primjene pragmatičnog pristupa, nezatna odgoda ili neplaćanje male zatezne kamate mogu se stoga iznimno tolerirati.

Ocjena u tom pogledu provodi se na *ad hoc* osnovi, u svjetlu konkretnih okolnosti svakog predmeta i uz strog uvjet da podnositelj zahtjeva ne prigovori kašnjenju plaćanja ili ne zatraži plaćanje kamate.¹²⁹

93. Glede pitanja što se može smatrati „neznatnim kašnjenjem“, a osobito koji se broj dana zakašnjenja ili iznos kamate u eurima može razumno dopustiti, nema formalnih pravila. Do sada se to u praksi dopuštalo, osobito kad se dugovana zatezna kamata u svjetlu podnositeljeve situacije u načelu mogla opisati kao skromna. Opće je pravilo da se podnositeljeva šutnja tumači kao odricanje od prava na kamatu samo kad primatelj nije prigovorio ni otprilike godinu dana nakon isplate glavnice pravedne naknade.

¹²² Presuda u predmetu *Ringeisen*, gore citiran, stavak 13.

¹²³ Vidi, primjerice, presudu u predmetu *Dimitrijoski protiv Sjeverne Makedonije* (presuda – ispravak od 21. svibnja 2015.), u kojem je Sud presudio da tužena država treba izvršiti isplatu nasljednici pokojnog podnositelja zahtjeva, u roku od tri mjeseca od datuma kada presuda postane konačna pod okolnostima utvrđenima u članku 44. stavku 2. Konvencije.

¹²⁴ Vidi, primjerice, predmet *Cangoz i drugi protiv Turske* (presuda – ispravak od 19. rujna 2017., zahtjev br. 7469/06), u kojem je punomoćnik podnositelja zahtjeva zatražio ispravak presude jer je petero podnositelja od njih sedamnaest preminulo tijekom postupka pred Sudom. Presuda je ispravljena u odnosu na tih petero podnositelja. Tijekom tog postupka vlasti su izvršile plaćanje na *escrow* račun u banci, a punomoćnik podnositelja čekao je ispravak kako bi naplatio ukupan iznos, međutim, došlo je do manjka u isplaćenom iznosu zbog razlika u tečaju. Postupak je u tijeku.

¹²⁵ Vidi, primjerice, predmet *Jakimovski i Kari Prevoz protiv Sjeverne Makedonije* (presuda od 14. studenoga 2019., zahtjev br. 51599/11), u kojem su vlasti zatražile ispravak presude Suda navodeći da je društvo koje je drugi podnositelj zahtjeva prestalo postojati, a da su iznos prvom podnositelju platile u roku iz prvotne presude.

¹²⁶ Vidi, primjerice, predmet *Siffre, Ecoffet i Bernardini protiv Francuske* (gore citiran), u kojem je ispravkom dodana pravedna naknada za dva podnositelja zahtjeva (dana 27. travnja 2007. tajnica Odjela pisanim je putem obavijestila stranke da je, budući da nije podnesen zahtjev za podnošenje predmeta Velikom vijeću, presuda koja je donesena 12. prosinca 2006., a ispravljena 27. ožujka 2007., postala konačna 23. ožujka 2007.).

¹²⁷ Vidi, primjerice, predmet *Tsfayo protiv Ujedinjenog Kraljevstva* (presuda od 14. studenoga 2006., zahtjev br. 60860/00) ili predmet *Siffre, Ecoffet i Bernardini protiv Francuske* (gore citiran).

¹²⁸ Vidi, primjerice, predmet *Matuschka i drugi protiv Slovačke* (presuda od 27. lipnja 2017. – ispravljena 19. rujna 2017., zahtjev br. 33076/10), u kojem je Sud ispravio presudu tako što je povećao ukupan iznos pravedne naknade. Naknada je plaćena u dvjema ratama, iznos koji je prvotno dosuđen isplaćen je u danom roku, a razlika je isplaćena izvan roka, no samo nekoliko tjedana nakon ispravka presude.

¹²⁹ Vidi izvješće o poduzetim mjerama u skupini predmeta *Ormanci i drugi protiv Turske*, DH-DD(2014)1468, stavak 2.; izvješće o poduzetim mjerama u skupini predmeta *Atanasovic protiv „bivše jugoslavenske republike Makedonije“*, DH-DD(2016)35, stavak 16.; izvješće o poduzetim mjerama u predmetu *Bijelić protiv Crne Gore*, DH-DD(016)807, stavak 6.; izvješće o poduzetim mjerama u predmetu *Momčilović protiv Srbije*, DH-DD(2020)62, stavak 13.

94. Ako neka država redovito plaća nakon isteka roka, što bi moglo ukazivati na „strukturni“ problem, moglo bi se zauzeti drugačije stajalište. U takvoj bi se situaciji moglo inzistirati na plaćanju zatezne kamate, čak i u malom iznosu.

b) Pitanje moguće odgovornosti primatelja

95. Ako je postupak plaćanja složen, ako se, na primjer, navodi da podnositelj ne surađuje, mogu se pojaviti neka nezgodna pitanja.¹³⁰ Kao što je prethodno navedeno¹³¹ obveza poštivanja presuda u načelu je bezuvjetna, a obveza plaćanja zatezne kamate (do dana isplate) jasno je navedena u presudama. Međutim, Odbor ministara u praksi je prihvatio da država nije dužna platiti zateznu kamatu kada je jasno da je do zakašnjenja došlo zbog krivnje ili nemara podnositelja, pod uvjetom, kao što je gore navedeno¹³² da je tužena država poduzela druge radnje koje su prihvaćene kao jednake plaćanju i da je uložila napore da unutar roka obavijesti podnositelja zahtjeva da mu je pravedna naknada na raspolaganju kao rezultat takve radnje.¹³³

96. Imajući to u vidu, ako se ta praksa pogrešno primijeni, još uvijek bi bilo moguće ispitati nužnost ponovnog otvaranja danog pitanja na temelju smjernica koje su donijeli zamjenici.¹³⁴

5. KORIŠTENA VALUTA

5.1 Valuta u kojoj je izvršeno plaćanje

5.1.1 Opća razmatranja

97. Dugotrajna je praksa Suda da određuje pravednu naknadu ne samo u nacionalnoj valuti tužene države, nego i u drugim valutama: na primjer u slučajevima kad su podnositelji imali troškove u „stranoj“ valuti ili kad žive izvan tužene države, ili kad su se htjeli zaštititi od posljedica značajne inflacije ili smanjenja vrijednosti nacionalne valute. Od 2000. godine Sud sve više koristi jedinstvenu referentnu valutu - euro. Čini se da je danas euro referentna valuta koja se koristi u svim predmetima.¹³⁵

98. Međutim, valuta u kojoj je određena pravedna naknada nije nužno ona u kojoj treba izvršiti plaćanje. Ova potonja je u načelu jasno definirana u izreci presude Suda. To nije uvijek valuta tužene države.

99. S obzirom na praksu Suda prema kojoj plative iznose izriče u eurima, tuženim se državama ne nalaže da pretvaraju tu valutu u predmetima u kojima se države, podnositelji i njihovi odvjetnici nalaze unutar euro zone. Ponekad se čak događa da Sud naloži plaćanje u eurima za povrede koje su počinjene izvan euro zone, ali se tiču podnositelja koji imaju prebivalište u toj zoni.¹³⁶

¹³⁰ Vidi, primjerice, predmet *Giorgi Nikolaishvili protiv Gruzije* (presuda od 13. siječnja 2009., zahtjev br. 37048/04), izvješće o poduzetim mjerama DH-DD(2017)1184, u kojem nije bilo moguće izvršiti plaćanje pravedne naknade jer, budući da je podnositelja tražio Interpol, tuženoj državi nisu bili pruženi bankovni podaci kako bi izvršila pravovremeno plaćanje. U ožujku 2017. podnositelj zahtjeva vratio se u Gruziju i dostavio je svoje bankovne podatke. Plaćanje je izvršeno u svibnju 2017.

¹³¹ Vidi Opća načela, stavak 16.

¹³² Vidi stavak 58.

¹³³ Vidi, primjerice, predmet *Ferencne Kovacs protiv Mađarske* (presuda od 20. prosinca 2011., zahtjev br. 19325/09), izvješće o poduzetim mjerama DH-DD(2018)600, u kojem je podnositeljica zahtjeva odbila pružiti svoje bankovne podatke za plaćanje pravedne naknade koju je dosudio Sud jer se nije slagala sa sadržajem presude. Nakon nekoliko pravovremenih, ali neuspješnih pokušaja vlasti da stupe u kontakt s podnositeljicom i pošalju joj nalog za isplatu, iznos je konačno prenesen na depozitni račun Suda u Budimpešti (prijašnji Okružni sud u Budimpešti) kao depozit nakon roka određenog za plaćanje. Podnositeljica zahtjeva obaviještena je o depozitu pismom Ministarstva pravosuđa. Odbor ministara nije inzistirao na plaćanju zatezne kamate u tom predmetu. U istom smislu, vidi i predmet *Dorić protiv Bosne i Hercegovine* (presuda od 7. studenoga 2017., zahtjev br. 68811/13), izvješće o poduzetim mjerama (DH-DD(2018)733).

¹³⁴ Informativni dokument o Nadzoru nad izvršenjem presuda i odluka Europskog suda za ljudska prava: provedba Akcijskog plana iz Interlakena – Modaliteti dvotračnog sustava nadzora, CM/Inf/DH(2010)37.

¹³⁵ Vidi, primjerice, predmet *Christine Goodwin protiv Ujedinjenog Kraljevstva* (presuda od 11. srpnja 2002., zahtjev br. 28957/95): „Sud smatra primjerenim da se odsada svi iznosi pravedne naknade dosuđeni na temelju članka 41. Konvencije u načelu trebaju temeljiti na euro kao referentnoj valuti“. U istom smislu, vidi i presude u predmetu *I. protiv Ujedinjenog Kraljevstva* od istog datuma (zahtjev br. 25680/94) ili u predmetu *Janosević*, citiranom u nastavku. Podsjeća se da je 1. siječnja 2002. počela posljednja faza uvođenja eura kao zajedničke valute u eurozoni. Od tog datuma kovanice i novčanice u eurima počele su se koristiti u svakodnevnom životu; tijekom određenog razdoblja koristile su se istovremeno s nacionalnim valutama. Euro se stoga istovremeno mogao koristiti za transakcije u gotovini dok je upotreba eura u negotovinskim transakcijama postala obvezna. Euro je službeno zamijenio sve nacionalne valute eurozone 30. lipnja 2002.

¹³⁶ Vidi, primjerice, predmet *Bolat protiv Ruske Federacije* (presuda od 5. listopada 2006., zahtjev br. 14139/03).

100. S druge strane, u presudama se obično nalaže pretvaranje valute ako se tužena država ne nalazi u euro zoni,¹³⁷ ako podnositelj nema prebivalište unutar te zone,¹³⁸ ako su podnositelja zastupali odvjetnici koji obavljaju praksu izvan te zone¹³⁹ ili, u određenim slučajevima, ako je imovina procijenjena u stranoj valuti.¹⁴⁰

101. Konačno, valutu koju je odredio Sud treba u načelu koristiti i za plaćanje moguće zatezne kamate.

102. Naknadu za pretvaranje u valutu koju je naznačio Sud, naravno, mora snositi tužena država.

5.1.2 Problematične situacije

103. Ako je država u kojoj se obavlja plaćanje tužena država, nju obvezuje presuda Suda i mora naći prikladna rješenja kako bi izvršila isplatu sukladno uputama Suda.¹⁴¹ Ako u tome ne uspije U protivnom, može pokušati postići dogovor s podnositeljem. Općeprihvaćeno pravilo da su stranke slobodne dogovoriti se o uvjetima plaćanja drugačijim od onih koje odredi Sud primjenjuje se i na valutu. Preporučuje se da takvi sporazumi budu izričiti, ali je Odbor prihvatio i prešutne sporazume.¹⁴² Odbor ipak pridržava pravo provjeriti jesu li takva rješenja potpuno u skladu s Konvencijom i željama stranaka.¹⁴³ Ako, međutim, podnositelj prigovori plaćanju u valuti različitoj od one koju je odredio Sud, država situaciju mora riješiti u skladu s odredbama presude.

104. Ako plaćanje ne treba izvršiti u tuženoj državi nego u nekoj drugoj, na primjer u državi podnositeljeva prebivališta, tada problemi do kojih dolazi zbog propisa o tečaju mogu biti teško rješivi (budući da presuda Suda ne obvezuje državu u kojoj se plaćanje izvršava) te se može pokazati da je sporazum stranaka nužan.

144

105. Ako konverziju u valutu drugačiju od one koju je odredio Sud zatraži sam podnositelj, tada on snosi troškove konverzije.¹⁴⁵

106. Ista bi se pravila mogla primijeniti i na moguće zahtjeve za promjenu valute plaćanja zatezne kamate.

¹³⁷ Ako podnositelj zahtjeva živi u tuženoj državi, Sud obično nalaže pretvaranje u nacionalnu valutu tužene države. Vidi, primjerice, presudu u predmetu *Janosevic protiv Švedske* od 23. srpnja 2002., zahtjev br. 34619/97 (stavak 114.): „Iznos se dosuđuje u eurima i potrebno je pretvoriti ga u nacionalnu valutu na dan namirenja”. Vidi i predmet *Pramov protiv Bugarske* (presuda od 30. rujna 2004., zahtjev br. 42986/98), u kojem je Sud uputio tuženu državu da podnositelju plati na ime naknade nematerijalne štete i troškova i izdataka navedene iznose koje je bilo potrebno pretvoriti u bugarske leve po tečajnoj stopi važećoj na dan namirenja.

¹³⁸ Ako podnositelj zahtjeva ne živi u tuženoj državi i ako se država njegova prebivališta nalazi izvan eurozone, obično se nalaže pretvaranje u valutu države prebivališta. Vidi, primjerice, predmet *Šroub protiv Češke Republike* (presuda od 17. siječnja 2006., zahtjev br. 5424/03), u kojem je, s obzirom na to da je podnositelj imao prebivalište u inozemstvu i da je ukupne troškove koji su mu nastali računao u kanadskim dolarima, Sud smatrao svrhovitim da mu se taj iznos isplati u kanadskim dolarima, a ne u nacionalnoj valuti tužene države. To odgovara općem pravilu opisanom u dijelu 3. „Mjesto plaćanja”.

¹³⁹ Vidi, primjerice, predmet *Aksakal protiv Turske* (presuda od 15. veljače 2007., zahtjev br. 37850/97): iznos dosuđen na ime troškova i izdataka određen je u eurima i potrebno je pretvoriti ga u britanske funte i platiti izravno odvjetniku u Ujedinjenom Kraljevstvu.

¹⁴⁰ Vidi, primjerice, predmet *Ciobanu protiv Rumunjske* (presuda od 16. srpnja 2002., zahtjev br. 29053/95), u kojem je tuženoj državi bilo naloženo platiti podnositeljici zahtjeva, u roku od tri mjeseca od datuma na koji presuda postane konačna, navedeni iznos u eurima na ime naknade materijalne i nematerijalne štete, koji je bilo potrebno pretvoriti u američke dolare po tečajnoj stopi važećoj na dan namirenja.

¹⁴¹ Vidi predmet *Jeličić protiv Bosne i Hercegovine* (presuda od 31. listopada 2006., zahtjev br. 41183/02), u kojem je podnositeljica zahtjeva potraživala plaćanje u eurima, koje nije bilo prihvaćeno jer je Sud u svojoj presudi jasno naznačio da se isplata treba pretvoriti u bosanske konvertibilne marke.

¹⁴² Vidi konkretno predmet *Kaya Mehmet protiv Turske* (presuda od 19. veljače 1998., zahtjev br. 22729/93), u kojem je Sud naložio tuženoj državi da podnositelju zahtjeva i udovici i djeci njegova brata plati dio iznosa u turskim lirama, a drugi dio u britanskim funtama. Unatoč tom zahtjevu cijeli je iznos isplaćen u turskim lirama. Primatelji nisu prigovorili; Odbor je zatvorio nadzor nad predmetom sa stajališta pravedne naknade od 966. sastanka (lipanj 2006.) nadalje. Vidi i predmet *Tanrikulu protiv Turske* (presuda od 8. srpnja 1999., zahtjev br. 23763/94).

¹⁴³ U predmetu *Grčke rafinerije Stran i Stratis Andreadis protiv Grčke* (vidi konačnu rezoluciju DH(97)184), kada je Odbor ministara bio obaviješten o sporazumu o drugačijim načinima plaćanja od onih navedenih u presudi, konkretno u pogledu valute, provjerio je jesu li podnositelji zahtjeva doista prihvatili nove uvjete plaćanja i je li tako postignut sporazum u skladu s pretpostavkama Konvencije; vidi i sažetak predsjednika s 585. sastanka (ožujak 1997).

¹⁴⁴ U predmetu *Grčke rafinerije Stran i Stratis Andreadis protiv Rusije* (presuda od 20. lipnja 2017., zahtjevi br. 67667/09, 44092/12 i 56717/12). U odnosu na jednog od podnositelja postupak plaćanja nije bio završen jer je plaćanje izvršeno u rubljima na švicarski račun podnositelja, a banka je to plaćanje odbila. Iako je zadržao svoje rusko državljanstvo, podnositelj je postao državljanin Švicarske Konfederacije i ondje je imao prebivalište. Prema ruskom federalnom pravu o kontroli valute automatski se smatra da svi državljani imaju prebivalište u Rusiji, neovisno o mjestu u kojem stvarno žive a plaćanje osobi koja ima prebivalište u Rusiji može se izvršiti samo u rubljima. Vidi Akcijski plan, DH-DD(2018)1047; priopćenje od podnositelja, DH-DD(2018)1096. Predmet je u tijeku i trenutačno se provode savjetovanja o tom pitanju.

¹⁴⁵ Vidi, primjerice, predmet *Labzov protiv Rusije* (presuda od 16. lipnja 2005., zahtjev br. 62208/00): iz presude Suda proizlazi da je na datum kad je donesena presuda podnositelj zahtjeva živio u Ruskoj Federaciji; u fazi izvršenja podnositelj je zatražio da mu se plaćanje izvrši u Francuskoj, zemlji njegova novog prebivališta. Te, razumne, troškove prijenosa snosio je podnositelj zahtjeva.

5.2 Tečaj

107. Kad Sud naloži konverziju valute u izreci presude, on određuje i referentni datum za tečaj konverzije. Sud općenito navodi "tečaj primjenjiv na dan namirenja",¹⁴⁶ ili rjeđe "tečaj primjenjiv na dan donošenja presude".¹⁴⁷ Ovo upućivanje na „primjenjivi tečaj“ nije suviše precizno, ako uzmemo u obzir različite tečajeve koji se primjenjuju ovisno o metodi prijenosa novca i tržištu na kojemu je novac kupljen.

108. Za nadzor isplata koji provodi Odbor ministara, obično se koristi srednji tečaj (prosjeck kupovne i prodajne stope) koji primjenjuje središnja banka tužene države za među - bankovne prijenose.^{148 149}

109. S obzirom na promjenjivost tečaja, važno je jasno odrediti i datum kada se konverzija ima izvršiti prema odredbama presude (obično je to datum namirenja). Ako tužena država koristi tečaj važeći na neki drugi datum i ako to dovede do isplate nedovoljnog iznosa, Odbor ministara zadovoljan je ako tužena država isplati razliku sukladno odredbama presude Suda.¹⁵⁰

110. Za slučajeve promjene okolnosti koji utječu na tečaj tijekom procesa plaćanja vidi „4.1.3 Tko snosi rizik u slučaju promjene okolnosti tijekom procesa plaćanja“.

111. I konačno, podsjeća se da je uobičajeni tečaj za plaćanje eventualne zatezne kamate onaj koji je primjenjiv na datum isplate. Ako se tečaj smanjio na štetu podnositelja, čini se poštenim da država snosi posljedice.

5.3 Problemi pri konverziji iznosa pravedne naknade u nacionalnu valutu

112. Problemi pri konverziji iznosa pravedne naknade u nacionalnu valutu mogu se pojaviti ako se razlikuju datum izdavanja naloga za plaćanje i datum kada je isplata stvarno izvršena. To može rezultirati plaćanjem većeg iznosa pravedne naknade zbog promjene službenog tečaja valute. U tom slučaju vlasti i Odbor surađuju s podnositeljima kako bi pronašli rješenje.¹⁵¹ Takve situacije mogu, naprotiv, rezultirati i plaćanjem nedovoljnog iznosa pravedne naknade, što može zahtijevati dodatno plaćanje.¹⁵²

113. Problemi se mogu pojaviti ako Sud dosudi pravednu naknadu u eurima, a da ne naznači da je iznos potrebno pretvoriti u nacionalnu valutu, dok na temelju zakonodavstva države članice nije dopušteno plaćanje u eurima te se plaćanje stoga izvršava u nacionalnoj valuti.¹⁵³

5.4 Problemi pri obračunavanju zatezne kamate

114. Problemi se mogu pojaviti ako se zatezna kamata obračunava na iznos koji je već pretvoren u nacionalnu valutu u slučaju inflacije i promjena tečaja između datuma plaćanja pravedne naknade i zatezne kamate. To može rezultirati nedovoljnim ili prekomjernim plaćanjem. Stoga se u praksi zatezna kamata obračunava na valutu navedenu u presudi, a u nacionalnu valutu pretvara se na datum plaćanja.

¹⁴⁶ Kao u slučaju iznosa dosuđenog na ime naknade nematerijalne štete u predmetu *Tanrikulu protiv Turske* (presuda od 8. travnja 1999., zahtjev br. 23763/94).

¹⁴⁷ Kao u slučaju iznosa dosuđenog na ime troškova i izdataka u predmetu *Tanrikulu* (vidi gore).

¹⁴⁸ Tečaj koji se primjenjuje stoga je prosječni službeni tečaj koji naznači narodna banka tužene države. Poveznice na internetske stranice svih središnjih banaka nalaze se na službenim stranicama Banke za međunarodne namire na sljedećoj adresi: <http://www.bis.org/cbanks.htm>.

¹⁴⁹ Ako je taj tečaj značajno nepovoljan za podnositelja, čini se da bi potražiti bolji tečaj, primjerice, kupnjom novca na povoljnijem tržištu, obično u zemlji plaćanja, bilo u skladu s općom obvezom države da očuva vrijednost pravedne naknade (to se pitanje može otvoriti u slučaju valuta slabijeg međunarodnog optjecaja).

¹⁵⁰ Vidi konkretno predmet *Zana protiv Turske* (presuda od 25. studenoga 1997., zahtjev br. 18954/91): primijenjen je tečaj važeći na dan presude Suda umjesto tečaja važećeg na dan namirenja – izvršeno je dodatno plaćanje razlike.

¹⁵¹ Vidi, primjerice, predmet *Agrokompleks protiv Ukrajine* (presuda od 9. prosinca 2013., zahtjev br. 23465/03), u kojem je zbog fluktuacije valutnog tečaja između datuma kada je plaćanje naloženo i datuma kada je stvarno izvršeno tužena država društvu podnositelju platila veći iznos od onog na koji je imalo pravo na temelju presude Suda. Preplata se odnosila na dio zatezne kamate plaćene društvu podnositelju. Kako bi riješila to pitanje, tužena država predložila je društvu podnositelju da se preostali iznos zatezne kamate isplati umanjen za odgovarajući iznos preplate. Društvo podnositelj to je prihvatilo (vidi izvješće o poduzetim mjerama DH-DD(2020)951).

¹⁵² Predmet *Mehmet Yaman protiv Turske* (presuda od 24. veljače 2015., zahtjev br. 36812/07).

¹⁵³ Vidi, primjerice, predmet *Fellner i drugi protiv Turske* (presuda od 10. listopada 2017., zahtjev br. 13312/08 i drugi), predmet je u tijeku.

6. PLJENIDBA, OPOREZIVANJE I NAPLATA NAKNADE ZA PLAĆANJE

6.1 Pljenidba

115. Pitanja koja se odnose na zapljenu dosuđenih iznosa pravedne naknade od strane države ili pojedinaca su složena. S vremenom su se sudska praksa Suda i praksa Odbora ministara razvile s ciljem rješavanja nekoliko relevantnih situacija koje mogu nastati.

116. Na početku se napominje da pravo na izuzimanje iznosa pravedne naknade od pljenidbe nije bezuvjetno i nedvosmisleno priznato ni Konvencijom ni od strane Europskog suda. Štoviše, iako je Europski sud izložio najvažnija načela u pogledu pitanja pljenidbe i tako pružio smjernice o okolnostima koje isključuju pljenidbu,¹⁵⁴ u predmetu *Ataun Rojo protiv Španjolske* (zahtjev br. 3344/13, presuda od 7. listopada 2014.), odgovarajući na zahtjev podnositelja upućen Sudu da u presudi naznači da Vlada ne smije zaplijeniti iznose pravedne naknade radi podmirenja njegovih dugova državi, Sud je ponovio da „*nije nadležan odobriti takav zahtjev*” te je zaključio da se „*može samo prikloniti razboritosti španjolskih vlasti u tom pitanju i odluci Odbora ministara u kontekstu izvršenja ove presude*” (stavak 52.).

117. U tom je kontekstu korisno napomenuti da su određene države, nadahnute duhom Konvencije i praksom Odbora ministara o pitanjima pljenidbe koja se razvija, donijele zakonodavstvo kojim se izrijekom propisuje izuzimanje iznosa koje je Europski sud dosudio na ime pravedne naknade od pljenidbe i oduzimanja. Primjerice, Ovršnim zakonom Finske, kako je izmijenjen i dopunjen Zakonom 521 iz 2009. (na snazi od 1. siječnja 2010.), predviđeno je da se naknada ili odšteta koju dodijeli neko nadzorno tijelo na temelju nekog međunarodnog ugovora o ljudskim pravima ne može oduzeti. Tako su, čini se, tim zakonom sve vrste pravedne naknade koju dosudi Europski sud izuzete od pljenidbe. I u Poljskoj je, na temelju Zakona 539/2015 (na snazi od 17. listopada 2015.), Zakona o parničnom postupku i Zakona o ovrsi u upravnom postupku predviđeno da su iznosi koje dosudi Europski sud izuzeti od pljenidbe u slučajevima kada podnositelj ima dug prema državi.

118. Pri rješavanju pitanja je li pljenidba u skladu sa standardima Konvencije, do sada je trebalo razmotriti tri ključna pitanja: a) je li dug bio povezan s povredom koju je utvrdio Sud; b) je li riječ o dugu državi ili privatnim osobama; i c) s kojom je od osnova pravedne naknade povezana predviđena pljenidba. U praksi odgovori na ta pitanja nisu uvijek jasni i u konačnici je na Odboru da ocijeni situaciju u svjetlu okolnosti svakog pojedinog predmeta. Tijekom više desetljeća praksa Odbora značajno se razvila kako bi se pružile određene osnovne smjernice, no s obzirom na velik opseg i složenost mogućih relevantnih situacija, ta rješenja nisu uklesana u kamenu. Stoga se praksa Odbora i dalje razvija. U tom su pitanju ključna opsežna pojašnjenja državnih vlasti o prirodni pitanja o kojima je riječ u svakom pojedinom predmetu kada je predviđena pljenidba.¹⁵⁵

6.1.1 Dugovi povezani s povredom

6.1.1.1. Dugovi prema državi

119. U predmetu *Piersack protiv Belgije* (zahtjev br. 8692/79, presuda o primjeni ranijeg članka 50. od 26. listopada 1984.), Sud je naložio državi da se suzdrži od pljenidbe naknade za dodatne izdatke koje su vlasti imale u novom postupku čija je svrha bila podnositelja oštećiti zbog utvrđene povrede.

U sadašnjoj praksi država i Odbora, ova iznimka se tumači u smislu da se vraćanje dugova državi, koji su u uzročnoj vezi s utvrđenom povredom, ne može osigurati oduzimanjem ili pljenidbom pravedne naknade.¹⁵⁶

¹⁵⁴ Vidi u nastavku, konkretno, stavke 120., 122. i 125. – 126.

¹⁵⁵ Predmet *C. protiv Finske*, (presuda od 9. svibnja 2006., zahtjev br. 18249/02, predmet u tijeku). Predmet se odnosi na povredu prava podnositelja na poštovanje njegova obiteljskog života. Finske vlasti oduzele su iznos dosuđen podnositelju na ime troškova i izdataka kako bi država unaprijed otplatila iznose alimentacije njegovoj djeci. Kako bi se odlučilo o prirodni duga, bila su potrebna dodatna pojašnjenja od tužene države. Vidi i predmet *Sévère protiv Austrije* (presuda od 21. prosinca 2017., zahtjev br. 53661/15, predmet u tijeku) koji se odnosi na slično pitanje.

¹⁵⁶ Vidi, primjerice, sljedeće predmete iz kojih proizlazi da je pljenidba potencijalno dopuštena tek nakon što se utvrdi da ne postoji veza s povredom:

– predmet *Deixler protiv Austrije* (zahtjev br. 17798/91, konačna rezolucija DH (99) 247): „...[izvršen je prijeboj] iznosa pravedne naknade s poreznim potraživanjem države. Prijeboj je izvršen u skladu s austrijskim pravom (...). U okolnostima predmeta ne postoji veza između potraživanja države i utvrđene povrede.”;

– predmet *Hengl protiv Austrije* (zahtjev br. 20178/92, konačna rezolucija DH (98) 200): „...bečki Finanzprokuratur obavijestio je podnositelja zahtjeva 12. prosinca 1997. o činjenici da je izvršio prijeboj iznosa pravedne naknade od 76.514,00 austrijskih šilinga s istovjetnim potraživanjem države u skladu s presudom Suda u *Döblingu* (br. 1C1481/92g od 27. listopada 1993.) te preostalog iznosa od 13.486,00 austrijskih šilinga s dijelom poreznog potraživanja u iznosu većem od 5.000.000,00 austrijskih šilinga dospjelog na naplatu 1. siječnja 1998. Ta potraživanja ni na koji način nisu povezana s povredom utvrđenom u ovom predmetu.”;

– predmet *Hauschildt protiv Danske* (zahtjev br. 10486/83, presuda od 24. svibnja 1989.), u kojem su troškovi pravnog zastupanja koji su nastali za podnositelja zahtjeva u odnosu na postupak koji je doveo do povrede članka 6. bili predmet pljenidbe koju je prihvatio Odbor ministara jer ni Sud ni Odbor nisu imali nikakvih dvojbi u pogledu toga da je osuda bila osnovana, a sam podnositelj nije tvrdio pred Sudom da bi ishod domaćeg postupka bio povoljniji za njega da nije došlo do povrede niti je iskoristio postojeće pravne mogućnosti

Stoga u načelu država ne može, na primjer, zaplijeniti iznos dosuđen na ime pravedne naknade kako bi naplatila kaznu izrečenu protivno Konvenciji, ili zbog naplate sudskih troškova koje su vlasti imale tijekom postupka izricanja kazne.¹⁵⁷ Ako se povreda Konvencije odnosi na nepoštenost domaćeg postupka, čini se da bi se pitanje pljenidbe radi namirenja duga proisteklog iz tog postupka trebalo rješavati istovremeno s pitanjem mogućnosti ponavljanja postupka.¹⁵⁸ Ako nema mogućnosti ponavljanja postupka, to bi u pravilu značilo da ne postoji uzročna veza između povrede i predmetnog duga.¹⁵⁹ Ako se pak ozbiljno razmatra mogućnost ponavljanja postupka - a pogotovo ako je već dopušteno ponavljanje postupka - čini se razumnim pričekati pravomoćnu odluku u predmetu prije nego što se pristupi mogućoj pljenidbi.

6.1.1.2 Dugovi privatnim pojedincima

120. Odbor ministara nije se često trebao baviti situacijama u kojima se javlja pitanje kako bi ova načela trebalo primijeniti u slučaju privatnih dugova. Ipak, čini se da je analogna primjena ovih načela u takvim slučajevima u skladu s duhom Konvencije, primjerice, ako je dug nastao kao posljedica postupka koji je bio nepošten zbog ponašanja vjerovnika (npr. korupcija) ili ako je privatni dug utvrđen u postupku koji je za Sud sporan. Štoviše, pljenidba pravedne naknade kako bi se osiguralo otplaćivanje privatnih dugova koji proizlaze iz okolnosti za koje je utvrđeno da predstavljaju povredu Konvencije otvorila bi važna pitanja pravne sigurnosti i čini se da nije u skladu sa standardima Konvencije.

6.1.2 Dugovi koji nisu povezani s povredom koju je utvrdio Sud

a) Pljenidba iznosa dosuđenih na ime naknade materijalne štete

121. Za dugove koji nisu povezani s povredom pitanje izuzimanja od pljenidbe nije se često pojavljivalo u odnosu na iznose dosuđene na ime naknade materijalne štete. U predmetu *Ringeisen protiv Austrije* (gore citiran) Sud je presudio da bi se iznos dosuđen na ime naknade nematerijalne štete, na koji privatni vjerovnici polažu pravo, trebao isplatiti podnositelju osobno i da bi trebao biti izuzet od pljenidbe. Ne dovodeći u pitanje tu presudu, prema praksi Odbora do danas, čini se da ne postoji ograničenje u pogledu pljenidbe iznosa dosuđenih na ime naknade materijalne štete ako se pljenidba izvršava u korist privatnih vjerovnika. Primjerice, u predmetu *Klein protiv Austrije* (zahtjev br. 57028/00), Odbor je rezolucijom CM/ResDH(2016)281 prihvatio plaćanje dijela naknade materijalne štete stečajnom upravitelju. Slično tome, ne bi trebalo postojati ograničenje pljenidbe iznosa dosuđenih na ime naknade materijalne štete u korist države ako dug nije povezan s povredom. Ta praksa može biti utemeljena i na tumačenju *a contrario* načela izloženih u nastavku u odjeljku b) o pljenidbi iznosa dosuđenih na ime naknade nematerijalne štete.

b) Pljenidba iznosa dosuđenih na ime nematerijalne štete

122. Na početku se napominje da postoji barem jedna država (Grčka) čijim je zakonodavstvom izrijekom zabranjeno oduzimanje ili pljenidba pravedne naknade koju je Europski sud dosudio na ime nematerijalne štete.¹⁶⁰ Na temelju Zakona 4370/2016 (članak 60. stavak 9.), u slučajevima kada podnositelj ima dug prema nekom državnom subjektu nije dopušten prijeboj iznosa koje je Sud dosudio na ime naknade nematerijalne štete. Međutim, na temelju istog zakona moguće je izvršiti prijeboj iznosa pravedne naknade dosuđene na ime materijalne štete.

- Dugovi privatnim pojedincima

123. U praksi koju slijede Odbor ministara i države nisu utvrđena nikakva ograničenja u pogledu pljenidbe iznosa pravedne naknade dosuđenih na ime nematerijalne štete ako se ta pljenidba izvršava u korist privatnih vjerovnika.¹⁶¹ Smatra se da je prijeboj od strane vlasti duga podnositelja prema privatnim

podnošenja zahtjeva za obnovu predmeta. Za utvrđenja Suda vidi stavak 57. presude: „...u pogledu dotičnih sudaca, Sud je isključio osobnu pristranost (vidi stavak 47. ove presude). Utvrdio je da se u okolnostima predmeta moglo doimati da je nepristranost nadležnih sudova podložna sumnji i da se bojazni podnositelja u tom pogledu mogu smatrati objektivno opravdanima (vidi stavak 52. ove presude). To utvrđenje ne podrazumijeva da njegova osuda nije bila osnovana. Sud ne može nagađati koji bi bio ishod postupka da nije došlo do povrede Konvencije (vidi gore navedenu presudu *De Cubber, Serija A br. 124-B, str. 18, stavak 23.*). Doista, podnositelj nije ni pokušao tvrditi da bi ishod bio za njega povoljniji te, štoviše, s obzirom na nepostojanje osobne pristranosti, ništa podneseno Sudu ne bi opravdalo takav zaključak...”.

¹⁵⁷ Vidi 1280. sastanak zamjenika ministara, ožujak 2017., Napomene o predmetu *Khodorkovskiy i Lebedev* [skupina predmeta *Klyakhin protiv Rusije*, zahtjev br. 46082/99, (u tijeku)], CM/Notes/1280/H46-25.

¹⁵⁸ Vidi gore citirani predmet *Hauschildt*.

¹⁵⁹ Iznimke mogu postojati u slučajevima kada je ponavljanje postupka odbijeno iz isključivo formalnih razloga, primjerice, ako nije ukinut zakon iz kojeg proizlazi povreda Konvencije.

¹⁶⁰ Kao što je gore navedeno (stavak 119.), čini se i da su na temelju Ovršnog zakona Finske (na snazi od 1. siječnja 2010.) sve vrste pravedne naknade koju dosudi Europski sud izuzete od oduzimanja.

¹⁶¹ Primjerice, skupina predmeta *Mironovas i drugi protiv Litve* (presuda od 8. prosinca 2015., zahtjev br. 40828/12), predmet *Lelièvre protiv Belgije* (presuda od 8. studenoga 2007., zahtjev br. 11287/03), u kojem je Odbor prihvatio pljenidbu iznosa dosuđenog podnositelju na ime naknade nematerijalne štete zbog povrede članka 5. stavka 4. u korist obitelji jedne od žrtava u predmetu „Dutroux” (CM/ResDH(2012)71), i predmet *Castellino protiv Belgije* (presuda od 25. srpnja 2013., zahtjev br. 504/08). Vidi i predmet *Unterpertinger*

strankama (među ostalim duga koji država preuzima subrogacijom) i iznosa koje je dosudio Europski sud u skladu s praksom Odbora ministara. Čak i ako je država postala vjerovnik u pogledu duga o kojem je riječ na temelju prava na subrogaciju, nedvojbeno je da je taj dug izvorno bio dug prema privatnim strankama.¹⁶²

- Dugovi državi

124. Isto je pitanje postavljeno Sudu. U presudi Velikog vijeća od 28. srpnja 1999. (*Selmouni protiv Francuske*, zahtjev br. 25803/94, stavak 133.), Sud je utvrdio sljedeće:

“Sud drži da naknada određena presudom ovog Suda temeljem članka 41. treba biti izuzeta od pljenidbe. Bilo bi neprimjereno podnositelju dosuditi iznos na ime naknade za, inter alia, zlostavljanje koje predstavlja povredu članka 3. Konvencije i troškova i izdatka nastalih u svezi tog utvrđenja, ako sama država treba istovremeno biti i dužnik i vjerovnik tog iznosa. Iako su iznosi o kojima je riječ u naravi bili različiti [dug državi je bila carinska kazna čija pravilnost nije osporavana], Sud smatra da bi svrha naknade za nematerijalnu štetu neizbježno bila promašena i sustav članka 42. narušen ako bi se takva situacija smatrala zadovoljavajućom. Međutim, Sud nije nadležan prihvatiti takav zahtjev (vidi, među ostalim izvorima, presudu u predmetu *Philis protiv Grčke*, od 27. kolovoza 1991., Serija A br. 209, str. 27, stavak 79. i presudu u predmetu *Allenet de Ribemont protiv Francuske* od 7. kolovoza 1996., Izvješća 1996III, str. 910, stavci 18.-19.). Sud stoga ovo pitanje mora prepustiti diskrecijskoj ocjeni francuskih vlasti.”

125. Sud je potvrdio ovakav pristup u presudi *Velikova protiv Bugarske* od 18. svibnja 2000., stavak 99. (zahtjev br. 41488/98, vidi stavak 99.). Na temelju ovih presuda, u fazi izvršenja, tužene države odustale su od provedbe predviđenih pljenidbi u pogledu naknade nematerijalne štete koju je dosudio Sud i dugova povezanih s državom.

126. S godinama je Odbor ministara nastavio slijediti, u načelu, praksu utvrđenu u predmetima *Selmouni* i *Velikova*. Primjerice, 2011. godine u predmetu *Fatullayev protiv Azerbajdžana* (presuda od 22. travnja 2010., zahtjev br. 40984/07) Odbor je podsjetio da je Europski sud u drugim predmetima smatrao da bi naknadu koja je utvrđena sukladno članku 41., posebice naknadu nematerijalne štete, i koja se duguje na temelju presude Suda trebalo izuzeti od pljenidbe te je snažno pozvao azerbajdžanske vlasti da razmotre svoj stav s obzirom na to načelo.¹⁶³

127. Međutim, u slučajevima kada pravedna naknada koju je dosudio Sud obuhvaća zajedno naknadu materijalne i nematerijalne štete, Odbor ispituje situaciju kako bi osigurao da ne dođe do nepropisnog oduzimanja iznosa ili da se nepropisno oduzeti iznosi nadoknade.

128. Treba napomenuti da je Odbor prihvaćao pljenidbu u slučajevima kada su sami podnositelji predložili prijebaj iznosa pravedne naknade s potraživanjima koje država ima prema njima¹⁶⁴ ili kada su odustali od svojih zahtjeva.¹⁶⁵

c) Pljenidba iznosa dosuđenih na ime troškova i izdataka

- Dugovi privatnim pojedincima

129. Kao što je prethodno navedeno, u praksi koju slijede Odbor ministara i države u načelu nisu navedena nikakva ograničenja pljenidbe iznosa dosuđenih na ime pravedne naknade u korist privatnih pojedinaca.

protiv Austrije (presuda od 24. studenoga 1986., zahtjev br. 9120/80), privremena rezolucija DH(89)2, u kojem je nacionalni sud odobrio pljenidbu iznosa dosuđenog na ime naknade nematerijalne štete radi plaćanja iznosa koji je podnositelj zahtjeva dugovao za uzdržavanje sina. Vidi i predmete *Werner protiv Poljske* (presuda od 15. studenoga 2001., zahtjev br. 26760/95), *Jedamski i Jedamska protiv Poljske* (presuda od 26. srpnja 2005., zahtjev br. 73547/01), *Malisiewicz-Gąsior protiv Poljske* (presuda od 6. travnja 2006., zahtjev br. 43797/98) i *Lopriore protiv Italije* (presuda od 11. prosinca 2001., zahtjev br. 51668/99).

¹⁶² Vidi i predmete *Ilijina i Saruliené protiv Litve* (presuda od 15. ožujka 2011., zahtjev br. 32293/05) i *Kashavelov protiv Bugarske* (presuda od 20. siječnja 2011., zahtjev br. 891/05). Vidi i predmet *Kuttner protiv Austrije* (presuda od 16. srpnja 2015., zahtjev br. 7997/08), koji se odnosi na oduzimanje naknade nematerijalne štete (sa zateznom kamaatom) radi plaćanja troškova podnositeljeva bivšeg punomoćnika (izvješće o poduzetim mjerama DH-DD(2018)635).

¹⁶³ Vidi odluku Odbora ministara u predmetu *Fatullayev protiv Azerbajdžana* (1108. sastanak zamjenika ministara, 8. – 10. ožujka 2011.); vidi i odluku Odbora ministara u predmetu *Mahmudov i Agazade protiv Azerbajdžana* (presuda od 18. prosinca 2008., zahtjev br. 35877/04, 1128. sastanak zamjenika ministara, studeni – prosinac 2011.); predmet *Ostrovenecs protiv Latvije* (presuda od 5. listopada 2017., zahtjev br. 36043/13), rezolucija CM/ResDH(2020)189, *Khodorkovskiy i Lebedev protiv Rusije* (presuda od 23. srpnja 2013., zahtjevi br. 11082/06 i 11772/05 (1280. sastanak zamjenika ministara, 7. – 10. ožujka 2017., CM/Del/Dec(2017)1280/H46-25).

¹⁶⁴ Vidi, primjerice, predmet *Plut i Bičanič-Plut protiv Slovenije* (zahtjev br. 7709/06), CM/ResDH(2016)354).

¹⁶⁵ Vidi predmete *Taggatis i drugi* (presuda od 11. listopada 2011., zahtjev br. 2889/09), *Samaras i drugi* (presuda od 28. veljače 2012., zahtjev br. 11463/09), *Tzamalīs i drugi protiv Grčke* (presuda od 4. prosinca 2012., zahtjev br. 15894/09), koji su zatvoreni nakon što su podnositelji odustali od svojih zahtjeva u vezi s pljenidbom od strane države i nakon donošenja gore navedenog Zakona 4370/2016 (članak 60. stavak 9.) kojim se zabranjuje prijebaj iznosa pravedne naknade koju Sud dosudi na ime naknade nematerijalne štete.

130. Neke su tužene države međutim pristale zaštititi od pljenidbe pravednu naknadu dosuđenu na ime troškova i izdataka kako bi osigurale da odvjetnik primi svoj honorar, jer je to shvaćeno kao način očuvanja učinkovitosti prava na pojedinačni zahtjev (vidi I u daljnjem tekstu). Primjerice, u predmetu *Jedamski i Jedamska protiv Poljske* (zahtjev br. 73547/01, presuda od 26. srpnja 2005.) pljenidbom su se nastojali namiriti dugovi trećih strana u dobroj vjeri, ali je, nasuprot tome, iznos koji je bio dosuđen na ime troškova i izdataka bio izuzet iz pljenidbe kako bi se osiguralo plaćanje odvjetnika podnositelja zahtjeva.

- Dugovi državi

131. Pitanja pljenidbe pravedne naknade dosuđene na ime troškova i izdataka pojavljuju se i u svjetlu gore spomenutih zaključaka Suda u predmetu *Selmouni i Velikova* i posljedice koje bi takva pljenidba mogla imati na mogućnost nekih podnositelja - koji duguju državi - da si pribave pravnu pomoć za podnošenje zahtjeva Sudu i vođenje daljnjeg postupka.

132. Dosadašnja praksa Odbora ministara ukazuje na to da je potrebno voditi računa o tome da se na ovaj ili onaj način osigura da se punomoćnicima podnositelja doista plate troškovi i izdaci koje dosudi Sud:

- Neke su države odustale od pljenidbe pravedne naknade dosuđene na ime troškova i izdataka kako bi osigurale da podnositeljev odvjetnik bude plaćen;¹⁶⁶
- Ako je pljenidba dopuštena, podnositeljev odvjetnik je u tom slučaju već plaćen na drugi način¹⁶⁷

133. U nekim predmetima nije bilo nikakvih problema jer su podnositelji ili njihovi zastupnici prihvatili pljenidbu.¹⁶⁸

134. Sud je u nekim predmetima prihvatio i zahtjeve podnositelja za dosuđivanje pravedne naknade na ime troškova i izdataka izravno odvjetniku.¹⁶⁹ Treba, međutim, napomenuti da je takvo rješenje ostvarivo samo ako su dugovi koje potražuje država bili predvidivi u trenutku kada se o pravičnoj naknadi raspravljalo pred Sudom.

135. U svjetlu gore navedenog, čini se da bi, u interesu učinkovitosti sustava pravedne naknade kao jednog od načina osiguranja učinkovitosti prava na pojedinačni zahtjev na temelju članka 34., dobra praksa država bila odustati od pljenidbe iznosa pravedne naknade dosuđene na ime troškova i izdataka radi podmirivanja dugova državi kada podnositeljevi zastupnici nisu plaćeni.

136. Suradnja s državama članicama bitna je posebice ako se pljenidba provodi zbog nekih drugih dugova osim dugova primatelja pravedne naknade.¹⁷⁰

137. Konačno, kad je riječ o *prijateljskim rješenjima*, trenutačno je praksa Odbora oskudna. Iako su u nekim slučajevima prihvaćene pljenidbe naknade dosuđene podnositeljima u kontekstu prijateljskog rješenja,¹⁷¹ u drugim slučajevima takve su se pljenidbe pokazale problematičnima i od tužene države zahtijevalo se da podnositelju ponovno plati oduzeti iznos. Budući da se relevantna praksa Odbora trenutačno razvija, takve pljenidbe mogu se nedvojbeno prihvatiti samo ako su podnositelji izrijeком na njih

¹⁶⁶ Vidi, primjerice, predmet *Selmouni protiv Francuske*, presuda (gore citirano), stavak 133. Vidi i predmet *Ververgaert protiv Nizozemske* (presuda od 8. lipnja 1998., zahtjev br. 26788/95), konačna rezolucija DH (2000)7: na temelju ovlasti iz prijašnjeg članka 32., Odbor ministara Sud naložio je plaćanje podnositelju iznosa naknade nematerijalne štete te troškova i izdataka. Podnositelj zahtjeva imao je dug prema državi. Država je oduzela iznos pravedne naknade na ime nematerijalne štete (prije presuda u predmetima *Selmouni i Velikova*), ali ne i iznos dosuđen na ime troškova i izdataka, koji je platila izravno podnositeljevu odvjetniku. U predmetu *Klein protiv Austrije* (gore citiran) iznos dosuđen na ime pravedne naknade isplaćen je izravno stečajnom upravitelju osim iznosa koji je Sud dosudio na ime troškova i izdataka, koji je isplaćen (bivšem) podnositeljevu odvjetniku (uz pisanu suglasnost podnositelja), vidi izvješće o poduzetim mjerama DH-DD(2016)821.

¹⁶⁷ Predmet *Janosevic protiv Švedske*: (gore citiran), usporedi dokument DD(2004)78, donesen 10. veljače 2004. Dio iznosa dosuđenih na ime troškova i izdataka država je oduzela kao naknadu za podnositeljeve porezne dugove odvojene od dugova o kojima je bila riječ u postupku pred Sudom. Međutim, odvjetnik je tvrdio da su njegovi troškovi već plaćeni putem predujma od jedne udruge (udruga poreznih obveznika, „*Skattebetalarnas förening*”), kojoj je podnositelj zahtjeva ipak morao platiti naknadu plaćanjem iznosa koji je Sud dosudio na ime troškova i izdataka. Međutim, Vlada je tvrdila da taj navod nije dokazan, a Odbor ministara to je prihvatio.

¹⁶⁸ Vidi predmet *Papon protiv Francuske* (presuda od 25. srpnja 2002., zahtjev br. 54210/00), u kojem je jedan od podnositeljevih odvjetnika prigovorio pljenidbi iznosa dosuđenih na ime troškova i izdataka. Međutim, ta je pljenidba zapravo izvršena na zahtjev samog podnositelja zahtjeva, primatelja dosuđene pravedne naknade, posredovanjem drugog odvjetnika, radi prijeloja poreznih dugova koji nisu bili povezani s postupkom pred Europskim sudom. Vidi i predmet *Nakach protiv Nizozemske* (presuda od 30. lipnja 2005., zahtjev br. 5379/02), u kojem je zastupnik Vlade obavijestio podnositeljeva odvjetnika da država želi oduzeti iznos dosuđen na ime troškova i izdataka radi plaćanja dugova prema državi, utvrđenih sudsom odlukom koja nije povezana s povredom Konvencije o kojoj je bila riječ u dotičnom predmetu; odvjetnik nije iznio nikakve prigovore. Vidi i predmet *Trabelsi protiv Belgije* (zahtjev br. 140/10), u kojem se pljenidba odnosila samo na polovicu iznosa koji je Sud dosudio na ime troškova i izdataka, uz suglasnost podnositeljeva odvjetnika, a puni iznos naknade nematerijalne štete isplaćen je podnositelju zahtjeva.

¹⁶⁹ Vidi, primjerice, predmet *Ipek protiv Turske* (presuda od 17. veljače 2004., zahtjev br. 25760/94).

¹⁷⁰ Vidi, primjerice, predmet *Rahmani i Dineva protiv Bugarske* (presuda od 10. svibnja 2012., zahtjev br. 20116/08), izvješće o poduzetim mjerama DH-DD(2016)338 i CM/ResDH(2016)54; pljenidba je izvršena na račun supruge podnositelja zahtjeva zbog njezinih dugova, ali je uspješno obustavljena.

¹⁷¹ Vidi, primjerice, predmete *Streltsov protiv Estonije* (zahtjev br. 25662/10); *Mankevičius i drugi protiv Litve* (zahtjev br. 64469/13); *Gibronas i drugi protiv Litve* (zahtjev br. 56836/14).

pristali. U svim drugim slučajevima čini se da je dobra praksa država da postupaju oprezno pri razmatranju oduzimanja naknada dosuđenih u kontekstu prijateljskih rješenja.

6.2 Oporezivanje

138. U predmetima u kojima su pred Sudom postavljena pitanja u svezi oporezivanja pravedne naknade, Sud ih je često sam riješio u presudi.¹⁷²

139. Razni slučajevi koji se tiču određivanja poreza i kupovine biljega kao posljedice isplate pravedne naknade od strane države naveli su neke države, od 2000. godine na ovamo, da traže od Suda da u svim predmetima navede da su dosuđeni neto iznosi oslobođeni bilo kakvog poreza.

140. U odgovoru na takve zahtjeve Sud od 2001. godine,¹⁷³ sve češće u svojim presudama koristi „općenitu formulaciju“ prema kojoj, kada je potrebno „iznos pravedne naknade treba uvećati za sve poreze koji bi mogli biti zaračunati.“¹⁷⁴

141. Danas se ova općenita uputa koristi u velikoj većini presuda (u pravilu u izreci presude). Čini se da je svrha ove nove prakse dvostruka: prvo, izbjeći miješanje u primjenu nacionalnih poreznih propisa; i drugo, osigurati da podnositelj primi stvarnu vrijednost dosuđene pravedne naknade. Treba reći da ova nova praksa ne utječe na slučajeve u kojima može biti nužno da Sud, kod određivanja iznosa pravedne naknade, istraži problem oporezivanja.¹⁷⁵

142. Bez obzira na upotrebu „općenite formulacije“, Sud u mnogim presudama, i to u obrazloženju ili u izreci presude, još uvijek zasebno razmatra pitanja koja se odnose na PDV koji treba platiti na iznos troškova i izdataka.¹⁷⁶

143. Pojavilo se pitanje, u slučajevima kada u presudi ne stoji je li PDV uključen u iznos dosuđen za troškove i izdatke, podrazumijeva li upotreba „općenite formulacije“ automatski i dodatnu obvezu da se podnositelju isplati PDV koji se obračunava na iznos dosuđen na ime troškova i izdataka. Iskustvo kod izvršenja tih presuda je pokazalo da u većini slučajeva nije dodatno plaćen PDV, a niti je on bio potraživan. Uobičajeno tumačenje tih presuda, dakle, glasi da je PDV uključen u iznos dosuđen na ime troškova i izdataka.¹⁷⁷ Štoviše, danas je u većini nacionalnih zakonodavstava propisano da odvjetnici i drugi stručnjaci moraju uključiti PDV u račune koje dostavljaju strankama. Stoga se od podnositelja zahtjeva koji podnesu zahtjev za naknadu troškova i izdataka očekuje da potražuju sveukupan iznos izdanih računa. Iznimka su slučajevi kada postoji izričita naznaka u presudi Suda da porez nije uključen u dosuđeni iznos ili kada je to na drugi način jasno iz presude (primjerice, „bez PDV-a“, „zajedno s bilo kojim PDV-om koji se može

¹⁷² Može se primijetiti da se takvi problemi obično nisu pojavljivali u odnosu na pravednu naknadu na ime nematerijalne štete jer ona obično nije oporeziva.

¹⁷³ Vidi, primjerice, među ostalim, predmete *Rabia Calkan protiv Turske* (presuda od 5. lipnja 2001., zahtjev br. 19662/92); *Mikulić protiv Hrvatske* (presuda od 7. veljače 2002., zahtjev br. 53176/99); *Goc protiv Poljske* (presuda od 16. travnja 2002., zahtjev br. 48001/99); i *Prokopovich protiv Rusije* (presuda od 18. studenoga 2004., zahtjev br. 58255/00).

¹⁷⁴ Neke vlade doprinijele su tom razvoju tako što su uključile sličnu obvezu u prijateljska rješenja kojih su bile stranke: vidi, primjerice, prijateljska rješenja postignuta u predmetu *A.S. protiv Turske* (presuda od 28. ožujka 2002., zahtjev br. 27694/95) i predmetu *Özdiler protiv Turske* (presuda od 27. lipnja 2002., zahtjev br. 33419/96), u kojima je Vlada odredila da dogovoreni iznos ne podliježe porezu ili nekoj drugoj pristojbi u relevantno vrijeme.

¹⁷⁵ U tom slučaju Sud razmatra pitanja oporezivanja u obrazloženju i općenito dosuđuje neto iznos „uvećan za sve poreze koji bi se mogli zaračunati“. Vidi, primjerice: predmet *Prodan protiv Moldavije*, presuda od 18. svibnja 2004., zahtjev br. 49806/99 (usporedi stavak 74. i izreku); predmet *Hirschhorn protiv Rumunjske*, presuda od 26. srpnja 2007., zahtjev br. 29294/02 (usporedi stavak 119. i izreku); predmet *Radanović protiv Hrvatske*, presuda od 21. prosinca 2006., zahtjev br. 9056/02 (usporedi stavak 65. i izreku); predmet *Kirilova i drugi protiv Bugarske* (članak 41.), presuda od 14. lipnja 2007., zahtjev br. 42908/98 i drugi (usporedi stavak 31. i izreku); predmet *Bakhshiyev i drugi protiv Azerbajdžana*, presuda od 3. svibnja 2012., zahtjev br. 51920/09 (usporedi stavak 26. i izreku).

¹⁷⁶ U određenim predmetima pitanje PDV-a očito je jedino porezno pitanje koje se može otvoriti (posebice kada je Sud dosudio iznos ili samo na ime troškova i izdataka ili na ime troškova i izdataka i nematerijalne štete, pri čemu potonja naknada u načelu nije oporeziva prema domaćem zakonodavstvu). Ovdje Sud povremeno samo upućuje na pitanje PDV-a i ne uključuje dodatno suvišnu „općenitu formulaciju“; u tim slučajevima Sud ponekad rješava pitanje PDV-a u obrazloženju presude (vidi, primjerice, predmet *Folgerø i drugi protiv Norveške*, presuda od 29. lipnja 2007., zahtjev br. 15472/02; gore citirani predmet *Janosevic protiv Švedske*) ili ponekad izravno u odredbama izreke (primjerice, u predmetima *Rachdad protiv Francuske*, presuda od 13. studenoga 2003., zahtjev br. 71846/01; *Kroliczek protiv Francuske*, presuda od 2. srpnja 2002., zahtjev br. 43969/98). U drugim vrstama predmeta u kojima može biti riječ o drugim porezima, Sud se ipak može odvojeno baviti pitanjem PDV-a i koristiti „općenitu formulaciju“ za sve druge poreze (usporedi, primjerice, predmete *Vilho Eskelinen i drugi protiv Finske*, presuda od 19. travnja 2007., zahtjev br. 63235/00; *Scordino protiv Italije* (br. 3), presuda od 6. ožujka 2007. – pravedna naknada, zahtjev br. 43662/98; *Zentar protiv Francuske*, presuda od 13. travnja 2006., zahtjev br. 17902/02; *Akbay i drugi protiv Njemačke*, presuda od 15. listopada 2020, zahtjev br. 40495/15).

¹⁷⁷ Vidi, primjerice, predmet *Klemeco Nord AB protiv Švedske*, presuda od 19. prosinca 2006., zahtjev br. 73841/01: u presudi se ne upućuje na PDV, koristi se samo općenita formulacija; nije plaćen PDV uz iznose koji su dosuđeni, pri čemu se smatralo da je PDV uključen u te iznose. Isti pristup primijenjen je, među ostalim, u predmetima *Tzekov protiv Bugarske*, presuda od 23. veljače 2006., zahtjev br. 45500/99; *Związek Nauczycielstwa Polskiego protiv Poljske*, presuda od 21. rujna 2004.; *Matheron protiv Francuske*, presuda od 29. ožujka 2005., zahtjev br. 57752/00; *Mubilanzila Mayeka i Kaniki Mitunga protiv Belgije*, presuda od 12. listopada 2006., zahtjev br. 13178/03; *Alliance Capital (Luksemburg) S.A. protiv Luksemburga*, presuda od 18. siječnja 2007., zahtjev br. 24720/03; *Hoffer i Annen protiv Njemačke*, presuda od 13. siječnja 2011., zahtjevi br. 397/07 i 2322/07. Vidi i presudu u predmetu *Xenides-Arestis* (članak 41.) *protiv Turske*, presuda od 22. prosinca 2005. – memorandum CM/Inf/DH(2007)19 i odluku koju su zamjenici ministara donijeli na 1007. sastanku, listopad 2007., dokument CM/Del/Dec(2007)1007 od 19. listopada 2007.

zaračunati”).¹⁷⁸ Stoga se „općenita formulacija” („uvećan za sve poreze koji bi se mogli zaračunati na taj iznos”) u načelu ne odnosi na PDV, već na nepoznate poreze ili one koji nisu potraživani pred Sudom tijekom postupka.¹⁷⁹

144. Čini se da je sudska praksa načelnog pribjegavanja „općenitoj formulaciji” cijelo pitanje oporezivanja prebacila u stadij izvršenja presude.

145. Nedavno iskustvo pokazuje da ovakva praksa može otvoriti brojna pitanja oporezivanja, posebice kada se razrezani porez ne izračunava kao jedinstvena stopa na bruto iznos (kao što je to slučaj s PDV-om), već ovisi o ukupnom dohotku pa njegovo izračunavanje može podrazumijevati složena pitanja vezana uz moguće odbitke i razdoblje o kojemu je riječ. Jedno od važnih praktičnih pitanja odnosi se na obvezu plaćanja u roku od 3 mjeseca. Mnoga porezna pitanja ne mogu biti riješena u tom roku. Moguće je da će ta pitanja biti riješena tek nekoliko godina nakon presude Suda (po isteku roka za podnošenje zahtjeva za tumačenje ili reviziju presude). U takvim bi situacijama moglo biti teško, ako ne i nemoguće, da država poštuje rok od 3 mjeseca. Praktično rješenje u slučajevima kada je država koja razrezuje porez ujedno i tužena država bilo bi da se država unaprijed odrekne prava obračuna predmetnog poreza.¹⁸⁰ Slična praksa može se primjenjivati *mutatis mutandis* na prijateljska rješenja i jednostrane izjave.¹⁸¹

146. Iako se čini da još nije došlo do te situacije, ta bi praksa otežala i rješavanje problema koji potencijalno mogu nastati u predmetima u kojima Sud dosudi ukupne iznose pravedne naknade u slučaju spojenih zahtjeva jer bi bilo teško odrediti iznose koje je potrebno oporezivati.

6.3 Porezi i/ili troškovi koji se duguju drugim državama

147. U slučajevima kada država koja naplaćuje porez nije tužena država, situacija može biti složenija.¹⁸² Složenost je još veća ako neka država odredi oporezivanje na porez koji je snosila tužena država. Kako bi se izbjegli takvi problemi, države članice potiču se da se suzdrže od primjene svog poreznog zakonodavstva u odnosu na iznose koje je primio podnositelj radi naknade poreza plaćenih na pravednu naknadu koju je Sud dosudio u presudi protiv neke druge države.¹⁸³ Tim pristupom može se pojednostavniti postupak izvršenja u pogledu naknade poreza koji se duguje na pravednu naknadu u nekoj državi članici koja nije tužena država.¹⁸⁴ Nasuprot tome, taj se pristup ne može nametnuti državama koje nisu članice Vijeća Europe jer bi takav pristup mogao imati nepoštene posljedice za podnositelja zahtjeva. Stoga bi u tom slučaju bilo razumnije primijeniti neki drugi pristup.¹⁸⁵

¹⁷⁸ Predmeti *McKerr protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 4. svibnja 2001., zahtjev br. 28883/95; *Luberti protiv Italije*, presuda od 23. veljače 1984., zahtjev br. 9019/80; *Halford protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 25. lipnja 1997., zahtjev br. 20605/92; *Jokela protiv Finske*, presuda od 21. svibnja 2002., zahtjev br. 28856/95; *Telegraaf Media Nederland Landelijke Media B.V. i drugi protiv Nizozemske*, presuda od 22. studenoga 2012., zahtjev br. 39315/06).

¹⁷⁹ Vidi Memorandum CM/Inf/DH(2007)19 koji je Tajništvo pripremlilo o tom pitanju u okviru gore citiranog predmeta *Xenides-Arestis*).

¹⁸⁰ Vidi, primjerice, pitanja otvorena u predmetu *Société de Gestion du Port de Campoloro et société fermière de Campoloro protiv Francuske*, presuda od 26. rujna 2006., zahtjev br. 57516/00. Sud je tuženoj državi naložio da podnositeljima plati naknadu zbog neizvršenja domaćih presuda o kojima je bila riječ u predmetu, uvećanu za sve poreze obračunate na predmetne iznose. Praktično rješenje bilo je ne oporezivati navedene iznose, radi pojednostavljenja (u mjeri u kojoj bi država bila obvezna nadoknaditi naplaćene poreze) i radi usklađivanja s načelom prema kojem na temelju francuskog prava naknada štete koju dosudi neki sud nije podložna oporezivanju.

¹⁸¹ Problemi koji su nastali u odnosu na prijateljska rješenja: tužena država ispunila je svoju obvezu plaćanja iznosa u roku od tri mjeseca od dana obavijesti o odluci, kako je predviđeno u prijateljskom rješenju. Međutim, naknada koju je podnositelj primio uzeta je u obzir prilikom određivanja oporezive dobiti. Društvo podnositelj zahtjeva stoga je potraživalo plaćanje dodatnih iznosa. Tužena država obavijestila je Odbor ministara da se razmatraju relevantne mjere kako bi se iznosi koje je dosudio Sud u prijateljskom rješenju i jednostranim izjavama izuzeli od oporezivanja (predmet *Pratolungo Immobiliare S.R.L. protiv Italije* (zahtjev br. 2460/05)). Vidi i predmete *Societa Edilizia Immobiliare Bragadin S.r.l., protiv Italije* (zahtjev br. 2463/05), DH-DD(2017)749, predmeti su u tijeku.

¹⁸² Vidi, primjerice, predmet *Sovtransavto protiv Ukrajine* (presude od 25. srpnja 2002. i 2. listopada 2003. – pravedna naknada, zahtjev br. 48553/99). Društvo podnositelj zahtjeva prigovorilo je da će se iznosi dosuđeni na ime pravedne naknade oporezivati po stopi od 24 % u Rusiji, zemlji u kojoj ima sjedište. U skladu s općenitom formulacijom Suda „uvećan za sve poreze koji bi se mogli zaračunati”, u tom je predmetu tužena država platila dodatni iznos koji odgovara porezu koji će društvo morati platiti u Rusiji. Drugi predmeti u kojima se otvaraju takva pitanja su *Bartik protiv Ruske Federacije* (presuda od 21. prosinca 2006., zahtjev br. 55565/00) i *Zlinsat, spolt. S.r.o. protiv Bugarske* (presuda od 15. lipnja 2006., i 10. siječnja 2008. – pravedna naknada, zahtjev br. 57785/00). Još je jedno moguće rješenje, u skladu s rješenjem navedenim u prethodnoj fusnoti, da vlasti tužene države sklope poseban sporazum s vlastima države koja oporezuje kako bi osigurala da će plaćeni iznosi biti izuzeti od oporezivanja.

¹⁸³ Može biti potrebno i korištenje domaćih pravnih sredstava od strane podnositelja radi osporavanja oporezivanja naknade poreza kako bi se očuvala vrijednost pravedne naknade. Vidi, primjerice, gore citirani predmet *Zlinsat, spolt. S.r.o. protiv Bugarske*, rezolucija CM/ResDH(2019)337: „Primijetivši da društvo podnositelj zahtjeva nije osporilo pred nadležnim sudovima i upravnim vlastima oporezivanje od strane čeških vlasti iznosa koji su bugarske vlasti isplatile na ime naknade poreza na pravednu naknadu, te smatrajući stoga da nisu potrebne dodatne mjere za očuvanje vrijednosti pravedne naknade koju je dosudio Europski sud.”

¹⁸⁴ Problem se pojavio u predmetu *Zlinsat, spolt. S.r.o. protiv Bugarske* (gore citiran). Europski sud naložio je tuženoj državi da podnositelju zahtjeva plati iznos od 361.500,00 eura, „uvećan za sve poreze koji bi se mogli zaračunati na taj iznos”. Društvo podnositelj zahtjeva zatražilo je plaćanje dodatnih iznosa na ime poreza na dobit u iznosu od 21 % u Češkoj Republici. Tužena država platila je društvu podnositelju 75.915,00 eura, što je jednako 21 % od 361.500,00 eura. Društvo podnositelj zahtjeva navelo je da nije primilo puni iznos jer je bio ponovno oporezovan te je osporilo izračun poreza.

¹⁸⁵ Vidi predmet *Zlinsat protiv Bugarske* (gore citiran). Jedna je mogućnost izvršiti takozvani izračun „s bruto iznosom”: porez se izračunava na temelju iznosa nakon oporezivanja (odnosno, preostalog iznosa nakon primjene oporezivanja), koji se plaća podnositelju. To može biti primjenjivo ako se nametnuti porez temelji na paušalnoj stopi. Nasuprot tome, u slučajevima u kojima se nametnuti porez ne temelji na paušalnoj stopi, takav izračun može biti složen.

6.4 Provizija i ostale naknade za plaćanje

148. Bezuvjetna obveza plaćanja iznosa koje je dosudio Sud dosljedno se tumači na način da podnositelj mora primiti ukupnu svotu tih iznosa. Prema tome, tužena država snosi trošak svih pripadajućih provizija, uključujući proviziju za prijenos sredstava, u pravilu u mjesto prebivališta podnositelja ili do mjesta s kojeg se novac doznačuje na bankovni račun podnositelja¹⁸⁶

149. U svjetlu gore spomenutih općih načela, izuzetak se može napraviti ako podnositelj sam traži izuzimanje od uvjeta plaćanja navedenih u presudi (cf. 4.1.3, prethodno u tekstu).

Prevela prevoditeljska agencija Alkemist

European Translation Agency
ALKEMIST STUDIO d.o.o.
Miramarska 24/6, 10 000 Zagreb
OIB: 72466496524

¹⁸⁶ Za primjer toga tko snosi troškove prijenosa iznosa vidi, primjerice, predmet *Dreyer protiv „bivše jugoslavenske republike Makedonije”* (presuda od 19. srpnja 2011., zahtjev br. 2040/04), u kojem je iznos prenesen u Njemačku, zemlju u kojoj je podnositelj imao prebivalište.